

zeruko ARGIA

DAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

AITA XANTI ONAINDIA

Idazle zaharretan askotxo dira euskera ederra dutenak

Gaurregun ere baditugu oso onak

Martxoak 21. Udaberria. Egun zoragarria. Zornotzako karmeldarretara jo dugu lore billa. Zimeltzen ez den Xanti Onaindiarekin itzezin nai genuen. Elizan otoitz marmarioa entzuten da. Arratsaldeko iruterdiak dira. Berealaxe ireki arazi du guk jo dugun zintzarriak Larreako ate aundia. Irrifartsu datorkigu gure Xanti. Itz jario egokiz mintzatzen zaigu.

Lau aldeak liburuz beterik dauzkan gela batera eraman gaitu. Ortze diardu etengabe lanean, euskal alorrean batipat. Euskal aldizkari guztietan idatzi du, nik uste. Amabiren bat liburu ere baditu argitaraturik. Baina «Karmel» eta «Oleriti» ditu bere-bereak aldizkarietan. Liburuetan, berriz, ezagunenak «Milla euskal olerki eder» eta oraintxe berton argitaratua duen «Euskal Literatura».

Ordu luzeak igaro ditezke aspertu gabe izketan, baina batpatean galdezka asi gatzazkio itz jario atsegina etenik.

—oOo—

—Agertu berria duzu, Aita Onaindia, «Euskal Literatura». Zer luzera emango diozu?

—Luzera, luzera..., ez dakit, ba; ni sermolari naiz, ortan askotxo ibilia beintzat, eta olakoak, esku-soiñu joleak bere musika tresna bezela, luzatu eta laburtu egin oi da naitara darabilen gaia. Euskal literatura eremu zabala duzu eta ba-ditu oraindik lur urratu gabeak ere; baiña sei bat ale egingo ditu naitaez nik esku artean dakardan euskerazko literatura onek. Ezagutzen duzu dagoneko lenengo alea; bigarrena irarkolan daukat, eta irugarrena ere aurtengo urte au bukatu orduko kalean izango duzulakoan nago. Sei bat ale izango dira guztiz, eta ale bakoitzak irureun orrialde inguru izango ditu.

—Orain arte ere baditugu euskal literaturan, Orixek, L. Mitxelena, A. Villasante, I. Sarasolak eta azken ontan Añamendik egingo euskal literatura kondairak. Zureak zer nai luke izan? Osagarri, aberasgarri, bilduma?

—Ez dituzu txepelak, aipaturiko lan oiek. Añamendik, adibidez, orain arte aipatuok eta geiagok osandakoa bildu du bere iru ale aundietan. Nireak badu, ordea, bere elburu berezia; euskeraz dago leñabizi; besteak, berriz, Orixena eta I. Sarasolarena kendu ezker, erderaz egiñak dira, eta euskerazko bi oiek ere, oso laburrak dituzu. Nireka oiek esan zuten ez esan ez zuten osotu eta aberas-

tutzeko izango da. Ona liburuan bertan aitorzen nuen: «Euskal Literatura onek zabal xamarra izan nai du, ase ta zeatza al danik, lenengotik asi ta gaurko zizki-mizki guztietarainokoa. Egitamu edo asmo bat ere ba-dugu aski zeatz jakina: euskeraz zerbait idatzi duten guztiak aipatuko ditugu, iru mail oetan tenk egiñik batez ere: 1) idazle bakoitzari buruz zerbait; 2) idatzi dituzten lanak eta auen mamia arrotu, ta 3) egile bakoitzaz zer esan duten adierazi».

—Egia al da gaur GERO den argitaldaria zure lana alboratu utzi zuela, h-rik ez zuelako?

—Kazetariak gatzeta eta piperra saldu oi dute, baiña auzi ontan gertatuak gertatu ondoren, galdera maltzurra da; ala ere, galdetu didazuten ezker, egia esan bear dut: «Etor-ek bazituela bere idatz-legeak eta prest al nengoen arau oietara nere liburu argitaratzeko». Aurreneko alkar izketan itzez baimen guztiak eman nizekin ortarako, baiña gerora adiskide batzuk mindu ere egingo zitzaizkidalako edo, damutu ere egin nintzan pixka bat, eskutitzez adierazi nien bezela. Ala ere, ez dut uste orregatik baztertua izan zanik nere liburu, nik eskatzen nien garairako atera eziña zutelako baizik.

—Zuk leenago ere Milla euskal olerki eder agertaratua duzu. Euskal olerkiaren kondaira bezela, ezta ala? Orrez gainera, autore asko agertuko ote lirake euskal literatu-

raren liburu berri ontan, olerkizko lan mardulean ez daudenetatik noski?

—Amazortzi urte dira lan hura egin nuela, ta urteak ez dijoazki alperrik. Arrezkerotik nuen asmoa prosaz ere lan berdin xamarra egiteko. Baiña lanez josia, ez nuen ereti on bat aurkitzen. Eta orain ere eskuan nitun zer asko alboratu bear izan ditut, lan onitxeri lotu ta aurrera eramateko. Lengo bilduman euskal idazleetatik poesiz edo bertsoz idatzi zutenak sartu nitun bakarrik; oraingo ontan, naiz olerkiz naiz itz askatuz, zerbait idatzi duten guztiak doaz. Eta, egia esan, erdiak baiño geiago, nik uste, an agertzen ez diranak izango dituzu.

—«Oleriti» euskal poesizko aldizkari bakarra duzu, zuk argitara emana. Olerkari gazteak aintzat artzen ote dute? Eta beren agerleku bezela erabiltzen?

—Poesi aldizkari onek danei iri-ki zizkien bere ateak, 1959-tik 1970-ra bitartean. Bizitza joria izan zuenik ezin dezakegu uka. Garai onako euskal olerkaririk, zerbait danik beintzat, ez dut uste berton idatzi gabe gelditu zanik; urrutiz ebillenen bat, bear bada; beste guztiak, Euskal errian bizi ziranak, etzidaten inoiz ere beren laguntza ukatu, eta beti izango na-

tzaie esker oneko egin zidaten mesede aundiaren alderako. Or geldituko da «Oleriti» euskal literaturan oroigailu eder bezelatsu.

—Idazle zaharretan dagoen euskeraz bailatu al gaitzek oraingo joeran, au da, geure izkuntza gaurkotu naiean darabilgun su ta gar onetan?

—Idazle zahar asko aztertu bear izan ditut Euskal literatura au antolatzean, eta danetan aurkitu ditut gauza ederrak, guk uste baiño geiago, aditz-forma, esaera, atso-titz, lexiko, gramatika ta abar; askotxo dira euskera ederra dutenak. Idazle onak, edo-ta idazle ona izan nai duenak, erriagandik eta autore zaharrak irakurriaz ikasi bear duela esan oi dugu sarri. Idazle zahar oietan, gainera, auxere ikusi dut: gaur gu kezkatzen gaitun zer askok, aiek ere kezkatzen zitula. Gauza bitxi askotxo ditugu gure literatura zabalean.

—Liburu zahar oietatik zeintzuk iruditzen zaizkizu berriz argitaratu bearko lirakenak?

—Lan bikaina egin ziguten le-nago ere L.L. Bonapartek, Dodgson-ek, J. Urkixok eta besteak ainbat liburu zahar argitara emanaz. Gaur ere egin dira antzeko lanak: Etxepare, Axular, Oihenart, Eixe-

berri, Daskonagarre, Mogel, Hiri-barren, Zabala, Iturriaga ta beste batzuen idazlanak berriz ikusi dute argia geure egunotan. Lan ederra noski! Nik aspaldidanik aotkatu dudana duzu au: euskal klasi-ku guztiak argitarazi bearra dugu. Ta zeintzuk dira klasiku? Denak ez dira, egia, klasiku izango; baiña aukeratzea egitean, zein utzi-ko genduke baztertua? Niretat, beraz, XVI-garren mendetik ari ta XX-garrenearainoko guztiak, txiki ta aundi, berriz ere argitaratzea merezi dutenak dira. Geure arpe ta leize-zuloetako arri-koskor, tresna ta margoak, antziñakoak dira-ta besterik gabe, orrenbesteko arduraz zaintzen baditugu, zergatik ez gure idazle zaharrak utzi zigutena ere?

—Garai bateko «Jakin» aldizkariaren antzera, «Karmel» inguruan ez ote liteke zerbait egin, euskal kulturari begira, alegia, jende eskolatu xamarrarentzat? Erriak baditu naikoa aldizkari; jakintsuak ez, ordea.

—Orrelako zerbait egin nairik gabiltza. Nik, beste lan batzuk erosoago egin al izateko, «Karmel» Markiñako gazte talde baten eskuetan utzi nuen urte onen asieratik. Eta gazteok olako zerbait osotu nairik dabilta, euskal kulturari eriz askotatik so-eginiñ. Egingo al dute! Nik baietz uste dut. Gogo onez beterik daude, ta gogo ona ta borondate sendoa bear ditugu zerbait aurrera eramateko.

—Naiz bertsoz naiz itz laur gauz egiten dan literaturak, mamiz ta izkuntzaz, formen eraberritzea ta abar, nola ikusten duzu gaur?

—Ez dugu zertan arroturik, baiña arroxo xamar aitortu dezakegu, gaur, askok beintzat, inoizko idazlerik igo ez dan gainera igorik lan dagitela, bai itzegiz bai joskeraz. Beste batzuk narras dabilta oraindik, erdel usaia daria. Baiña ez da arritzekoa ere: idazlea ari ta ari osotu oi da. Gora begira jardun bearra dugu, gero ta obeto idatzi nairik; idazle onak, zaharrak naiz gazteak, irakurria. Gisa ortan ikasten da izkuntza, ta idaztanka (estiloa) ere orrelaxe osotzen da, geure-geurea dan zerbait zirriborrotzen ditugun lanetan utzi ta utzia.

Mamiari gagozkiola, berriz, orain ba dakigu gure euskera egokia dugula zernai gai erabiltzeko ta zernai gai ederki borobiltzeko. Munduan argitaratzen diran libururik zailenak, naiz gairik gaitzenak euskeraz errez ta ederki adierazten emateko lain ba gera. Lekuko? Azken urteotan idatzi ta argitaratu diran euskal liburu saillak.

ERRIALDE

Nere Bordatxotik

Etzan konponketarik izan martxoaren ogeitairugarren egunean, Donosti'n.

An bildu ziran Alejandro'ren Bodegoian alde batekoak eta bestekoak.

Traturik egiteko modurik ez. Oso urrutu ibili ziran gainera. Bereala ikusi genduen andik etzala ezer irtengo.

Patxi Astibia aizkolari txapelduna, bere laguntzaille Esteban Saralegi jaunarekin zan.

"Arria" bera etzan azaldu, baiña an bidali zituen ordezkariak: Eleuterio Tapia, astiasuarra, ta Joxe Aiarza, errezil-darra.

Alde bietatik esan ziranak entzunik, guk auxe atera genduen garbian:

Patxi Astibia gertu dagola munduko edozein aizkolari jokatzeko, emendik iru illabetera, erdi aukerako lan batera.

—oOo—

"Arria" k' eztu ezer jakin nai ontaz.

Ondotxo denbora gelago bear duela uste du kondiziotan jartzeko.

Datorren negu aldera egongo dala bete-betean.

"Arria" k' izan ere, itzal eta errespetu aundia dio Astibia'ri.

Ber-berak esanda dakigu au. "Leitzarra aizkolari beldurgarria da ondo preparatzen danean. Arengana eztago nolana joaterik".

Azpeti'ko "Patxo'enen" entsun genizkion itz auk.

Beste zerbait dauka oraingoz "Arria" k' buruan sartua.

Bi aziotara joko bat egitea, ta... "datorrela edozein", esaten du, kontra egitera.

—oOo—

Au da "Arria" k' izendatzen duen lana:

Amarna kana-erdiko ebaki lenengo, ta ondoren, Ernani'ko Jauregi baserriko belardian, mila ta bosteun metroko belar sailla.

Lan danak azkarren bukatzen dituen nagusi.

Erdi aukera izango litzake egurretan.

Maiatzaren azken aldera edo garagarriaren aurren aldera izango litzake neurketa au, kontrariorik sortu ezskero. Belar-rak orduan egongo baitira galga ederrean.

"Munduan bat bada", dio Arria'k, esandako lan ortara.

Astibia'k etzuen nai segaren izenik ere.

Aizkoran edozein jokatu dola, baiña segarik ez aitatze-ko ari.

Eztuela jendearen aurrean lotsagarri geratu nai: ortara ez-tala egundo inora joango.

Arazoi aundia auxe.

Patxi Astibi'k istori bikaina du berekin. Egindako joko guztiak irabazi ditu gaur arterai-ñokoa.

Desapioko jokoz ari gera izketan, eta ez exhibizio, sariketa edo txapelketaz.

—oOo—

Lenengo kontrarioa, Legasa'ko Esteban Sarratea izan zuen.

Urrengo, Zeberio, ataundarra.

Geroztik, Berekoetxea ta Lata-sa menderatu zituen. Lau kanako egurretara jokatu zan Lata-sa'rekin, eta marka gogoangarri bat jarri zuen egun artan Astibia'k.

Lenengo kanako egurra, amabi minutu ta ogeitabat segundoa ebaki zuen.

Plazan eztu sekula inork egin orrelako aziorik.

Ta, oraintxe urte bi, Tolosa'n, "Arria'ri" irabazi zion, arrigarriko lanketa eginaz.

Zenbat jokatu, ainbeste irabazi.

Astibi'k eztu galdutako jokorik.

—oOo—

Ilbeltzaren ogeitalaugarren egunean bete zituen ogeitamar urte.

Baso-lanetan aritzen da orain ere.

Bizkai'ko Mundaka'n omen daukate lantokia.

Bi illabete ta erdian gaixo egona da gerriko mizez. Oraintxe ogei egun eman zion sendagilleak baimena berriro lanari ekiteko.

Bere sorteri Leitza'n egin zuen beste zerbait gogoangarria, omenaldia egin zioten egunean. Ogei kana-erdiko, berrogei minutu ta ogeitamairu segundoa erdibitu.

Sasorik onena noiz izan zuen galdetu genionean, auxe erantzun zigun ezpairik gabe:

"Arria'ri" irabazi nionean eta Leitza'ko egin nuenean.

—oOo—

Zer erabaki artuko ote du Patxi Astibia'k?

Datorren negurarte itxoingo ote dio "Arria'ri"?

Ez ote du lenagotik aizkora utziko; ez ote da erretiratu-ko?

Orrelako zerbait entzun genion. Etzeukala luzatzeko gogorik.

Kontrariorik bada, lenbailen azaldu dedilla; bestela aizkoari uztera dijoala.

Izan ere, kontrario itxaropen gabe zein preparatu gaur aizko-rarako egurra kostatzen danarekin?

Ez pentsa berriketa danik.

—oOo—

Gaur, igandea, apirillaren lenengo eguna, errijasotzailleak, Azkoiti'ko pelotalekuan.

Zer moduzkoa ote degu "Urtain" laugarrena?

Lendabiziko jokoa du, gu oker ezipagaude. Guk ztegu lan ortan inoiz ikusi. Bste anai bat, baiña au ez.

Nolanaikoa ezta izango, zezr erri aukeratu dituzten gogoan izanik.

Amabost arruako arriekin dijoaz jokatzera (187 kilo ta erdi-koekin), eta oso gutxi izaten dira pixu oiekin lan egitera plazara irteten diranak.

Indarra zeero merkatua ote degu?

Zerbait pentsatzekoa da, noski.

—oOo—

Obeto antolatzen diralako, jan-edanean beste bide bat daramatelako, augatik edo origatik, au da uka ezitoken egia: gaurko arrijasotzailleak marka ka beldurgarriak egiten dituzte-la.

Lengo ta oraingo denboretan, bi gizon bakarrik dira, gaur arte, amabost arruako arri kubikoekin plazaratuak: "Urtain" lenengoa ta "Endafeta".

Gaur ikusiko degu irugarren gizona arri klase berarekin: Mendizabal bigarrena.

Amabosteko kubikoa izango da Mendizabal'en arria.

Amabosteko kuadroa, "Urtain" laugarrena.

Arrijajotze lana zer dan daki-tenak, opizioa zimendutik eza- gutzen dutenak, ondo kontura- tzen dira oiek jasotzea zer dan.

An izango dira Azkoiti'n eta ern egongo dira begiak ondo za- baldurik.

Guk ere ez genduke galdu nai ikuskizun orixe.

"Zeruako Argia'ren" irakur- leek, datorren igandean, Jaunak nai badu, izango dute ikusten degunaren berri.

Basarri

1973' gauren urteko lenengo zozketa

miloi bat pezeta

diru aurrea- tze saritan

diru sartze-epea, jorraila'ren 7'a arte

Donosti'ko Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

Edozein Libretetan sartzen diran mila pezeta berri bakoitzeko zenbaki txartela izango dezu eta Libretan dauz-kazun 5 mila pezetakorik aña zenbaki dagozkizu gainera.

ERAMAN - EKARRI'ratxo

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRATSALIOAK

ERRI GUETIRAKO

Urtetaldia: 421933 - 427726

Iparagutua, 8 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

GEZURRA

“Gezurra esan nuen Getarian, ni baino lehenago zen atarian”. Gure arbasoek asmatutako esaera zahar eta jakintsua dugu. Izan ere sua bezain agudo zabaltzen bait da gezurra.

Hori gezurrak ere oinez ibili behar izaten zuen garalan gertatzen bazen pentsa dezagun gaur egan ibili ditekenean egunean zer gertatuko den. Lehen ez zituen ibilbideak dauzka gaurregun gezurrak, direla egunerokoak eta aldizkariak, direla irrati eta telebistak.

Trumoi, tximist eta ostotsen artean entzundako agindua dugu: Ez duzu gezurrik esango. Halere ez du munduko gezur-jasa aterteko indarririk izan. Beharrezkotzat jotzen dugu askotan. Pakearen usotzat artu ohi dugu sarritan.

Baina gaurko gezurra ez dezakegu oinez ibiltzen zen garaikoa bezala neur eta epai. Lehen berehalaxe jakin ohi zen gezurra gezur zela: “Gezurra esan nuen Getarian, ni baino lehenago zen atarian”.

Gaur, ordea, langa eta esi askori eragin behar die. Egiak, politkasko, ekonomiazko, ezierazko eta elizkeriazko galbahe estuak pasa behar ditu. Galbahean geratu ohi da egia. Egiarentzat zulo estuak eta gezurarentzat zabalak dituen galbahea bait da.

Gezurrak, berriz, morrontza dakar eta egiak askatasuna. Morrontza da gezuraren uztar-laguna. Askatasunarena, berriz, egia.

Gezurra, beraz, ez da hain gauza arina eta utsa. Ondorio galgarriak ditu gizartearentzat berriak eta gertaerak zabaltzeko tresnak jauntxo batzuren onari begira daudenean. Interes jakin batzuren zerbitzuan jartzen ditugunean, egiaren zerbitzuan jartzeko ordez.

Gertaerak diren bezala erriari eskaintzeko bide izan behar dute lehen aipatu ditugun mintzabideak: direla egunerokoak eta aldizkariak, direla irrati eta telebistak. Bestela erria morrontza gogorrera eta itsumen lotsagarria makurrarazten dute.

Badute euskal aldizkari eta euskal irratiak ere lehen aipatutako galbahearen gaitza. Baina ez dute gaitz hori bakarrik. Taldekerian eroriak daudela dirudi, talde jakin baten zerbitzuan jarririk, interes batzuren zerbitzuan dihardutelarik.

Ikustekoa da Euskal Errian zabaltzen diren orrien alderdikeria ere.

Jakina, bestela esan ez ditezkeen egiak azaltzeko asmo onez beterik daude denak. Agian kezka horrek eraginik, baina askotan egiaren erdia bakarrik agertzen dugu, egiaren alderditxo bat.

Egiaren alderditxo bat eta bera ezten mingarritz. Seta itsuan eta itsumen setatsuan jautsiak dirudite gure lanek. Egiaren argi ordez aserreaken pozoia eta zornea darie gure lanei gehiegitan. Erriaren azala eta mamia erretzen eta kiskaltzen duen gesala darie.

Erria nahi dugu lozorrotik esnatu eztenkatuz. Baina esnaturik ez al dugu osteria beste ilunpe batean sartzen?

Egiak askatuko gaitu.

AMERIKETAKO “INDIOAK”

IMANOL LASPIUR

Ipar Amerikako «Sioux» indioak aspertu dira jadanik amerikano agintari zuriengandiko babeskeriaz. Orain dela 83 urte George Forsythe koronelak berrehunen bat indio hil zuen batere erruki gabe eta bai ordea gorrotoz eta indarkeriaz. Harrez gero «sioux» hauek erreserba xipi batetan bizi izan dira.

Sioux horiek gogoan dute gaurregun, beren aiton-amonei garai haretan egin zitzaion triskantza. Buruak makurtzen bazituzten eta entregatu, barkatuak izango zirela agindu zitzaion eta eskatzen zutena emango zitzailela; horretarako harmak eman behar zituzten. Tra-tua egin eta kito. Horrela jokatu zuten, iskiluak entregatu. Baina esku hutsik gelditu zirenean, amerikanoen Zaldizko Zazpigarren gudariek jo eta puskatu egin zituzten indio gizarajok.

Izan ere, 1876garrenean, Little Big Horn deritzan tokian (Adar Handi Xipia) ipar aldetik Montana alderuntz, «Zaldi Eroa» buruzagi zutela, indioek ikaragarriko egurra eman zitoten Zaldizko Zazpigarren amerikano gudaririk taldeari. Horrela, 1890garren abenduaren 28an Zaldizko Zazpigarren talde horrek makurki eta ankerkeriaz eraso zien harma gabedun «sioux» horiei.

Hauxe da munduko zenbait tokitan gertatzen den zera: kanpokoek indarrez etxekoa menperatu. Bada garaia, halajaina, herri bakoitza bere buruaren jabe izan dadin.

Sioux indioek ukan zuten erasoaldi hori Wounded Knee (Belaun Zauritua) deritzan hirian gertatu zen. Hortxen bertan, hain xuxen, sartu dira arestian 300en bat indio eta ez dutela eta ez dutela utziko esanaz tinko iraun dute. Orain 83 urte jasan zuten astinaldiaz oroiturik toki berean gurenda eskuratu nahi dute. «Hil nahiago errenditu baino lehen» izan da beren oihua. «Indio Arazoen Departamendua» puska dadila eskatu dute, ez baitu beren alde ezer onik lortzen; beti hitz onak, beti luze jo, baina beti zapalketa. Sioux hauek, beste zenbait indio leinu bezala, turisten begien aurrerako bitxikeria triste bat ez beste bihurtua izan da eta indio gazteek ez dute hori gaurregun inolaz onartzen. Beren buruaren jabe izan nahi dute. Washington-go gobernuak bete ez duen zerbaite tratu eta agiri ba omen da. Ezaguna dugu indioek Washington-era egin zuten joanaldi haserrekorra. Ezaguna dugu ere iru tentalditan nola eskuratu nahi izan duten Alcatraz-ko espetxe lur hutsa; hirugarrenean bertan gelditu ziren, eta aski lotsagarri litzaioke amerikano gobernuari gauzak jarri diren era horretan berriz kanpora bota nahi balituzte. Alcatraz-ko hauek «mohawkak», «eskimoak», aztekek eta beste batzuk dirateke. Gobernuari 24 dolare eskaini zizkioten, diru horixe bait zen amerikanoek indioei garai haletan (orain hirurehun urte) Alcatraz utz zezaten eman ziena; beraz, berriz «Judas-en diru hori» amerikanoei eman eta gauzak lehen aspaldi batetan ziren zirenean geldi arazi nahi izan dituzte.

Baina gatozen berriz Wounded Knee-ko gertakizun horretara. Elkarriketak luze zihozten. Eztabaidak gogor. Hiri guztia amerikano poliziz inguratua eta «hesi» barru horretan hirurehun indio. Al-biste batzuen ustez 500en bat omen dira.

Indioak mila aldiz engainatuak izan dira. Kanpotik gizon zuri kolonizatzailea joan zaio urte eta ondanasun bila eta, engainua eta petralkeria frangoren ondoren indioa menperatua izan da. Larehun urteren buruan indioak arrotz bilakatu dira beren etxe eta lurreen; kanpoko nagusi. Indioek bakea eta askatasuna galdu zuten, eta menperatu eta etorkizun beltza irabazi. Harrez gero gutiagora etorri, benetan murriztuak ditugu.

Hona bada hemen: amerikar agintaritzak alde daftezela istituki agindu dien arren, «sioux» horiek gogor heldu diote beren lur izana den alderdi horri eta, azkenez, «independiente» eta askatua aldarrikatu dute eskualde hori. Horrela, Washington-go gobernuarengandik

at bizi izateko bidea aukeratu dute. Herri edo nazio askatu izendatu dute beren burua.

Onerako ala txarrerako ote hartu duten bidea? Ez dakikugu. Baina lehen zihozten bidetik aurrera joaz, lotsaz eta mixeriaz hiltzera zetozkigun gizaldi asko baino lehen. Orain, ordea, beren buruen jabe baldin badira edo eta aukeratu duten bide horretan aurrera abiatzeko betarik balezate, hobeki molda lezakete etorkizuna. Dena den, nor bere buruaren jabe izatearen heineko gauzarik ez da. Sékou Touré Guinea-ko lehendakariaren honako hitz hauek datozkit burura: «Nahiago dugu libre eta txi-ro, zapalduak eta aberats baino» («Expérience Guinéenne et Unité Africaine» bere liburuan). Sékou Touré-k garbiki azaltzen digu frantsesek «liberté, fraternité, égalité» oihukatzen zuten une berean, ginear beltzak zapaltzen zituztela. Badirudi norberarentzat bakarrik dela slogan hori, baina ez bestearentzat.

Eta historia, irabazleek eta zapaltzaileek dagite. Aspertuak gara nobela eta zineetan Afrikako beltz basatiak eta Amerikako indio ankerak ikusteaz. Gizon zuri zapaltzailea beti «on eta kulturadun» eta herritar kolonizatua «otso basati eta atzeratu». Egia da: historia irabazleek egin ohi dute. Baina bada isil-kondairarik; zapalduak ager, ez dezaken kondaira.

Garaia zen indioek —siouxek berederen— beren historia egin zezaten. Garaia zen benetako askatasun eta beren buruen jabe izan zitezen.

Amerikako indioa baketsu bizi zen bere lurretan. Gizon zuria joan zitzaion eta harrez gero ez du gauza onik ukan bere barnean. Lehen zeduzkan lur zabal ikaragarri haiek erreserba xipi batetara murriztuak bilakatu zaizkio; lur xipi ta xiro. Beste lur handi eta edatuen gaur munduan den indartsuen, aberatsen eta teknika alde-tik aurreratuen den amerikanoen eskutan. Indioak —bien bitartean— basatiak, zakarrak, ezjakitunak, kan-karrak, arloteak eta atzeratuak agertu zaizkigu kolonizatzaileen historian. Baina indioek Estatu handi eta demokrata batetan bizi izan badira ere azken urte hauetan, ez dute beren burua gora jasotzeko bidea eta unerik ukan, eta amerikano aurreratua ilargian zehar behin eta berriz teknika balistika eta elektronika izugarriak bide direla izan dugun bitartean, indioa turistaren eta zine zaleen miragarri kaskar; turistentzako «souvenir» antzeko eskulanetan pot eginik; ez beste industriarik, ez aurrerabide egarririk... ia etsita.

Baina gaur egun badute indioek beren «promozioaren» aldera bultzatzen duen zenbait laguntzaile zuri. Zer gertatuko da orain? O.N.U.k nazio askatu berri bat antzo onartuko ahal du? Zer petralkeria izan dezake USAko agintariengandik? Benetan aurreratze eta desarroilo onurakorrik izango ote dute? USAk ez ote dio oraindik indarrez lehengo egoeraruntz joan araziko?

Badirudi zail eta lotsagarri litzaiokela Washingtongo gobernuari 1890garren urtean Wounded Knee horretan bertan egin zuen triskantza berriz gaurregun egitea. Baina dena da posible, astakeria anitz ikusi bai diogu geure bizitza garai labor honetan.

Zer gertatuko den ez badakigu ere, benetan poztekoa da indioek behingoz, ia betiko galduak zirela uste genuenean, beren buruak jasotzeko eta «gu gara hemengoak; geure etxean gaude; zuek zarete kanpokoak; eskubide osoa dadukagu geure etxean jaun eta jabe izateko; horretarako, herri askatu ta independentientea izendatzen dugu geure burua» agertzeko argi, kontzientzia eta kemenak ukaitea. Bihoazkie nire zorionik gartsuenak. Sioux hauek egin dutena ikusirik zer kontzientzia-bide eta kemen har lezakete Txerokese, Navajoek, Kreese, Txoktwek eta beste zenbait leinuk?

Munduan bakea eta benetako aurrerapena izan dezagun ez dago

herri bakoitzari bere buruaren jabe izateko askatasuna ematea lakerik. Gaurregun denboretan elkar-tasuna eta batasuna oihukatzen den bitartean; zatiketa progresoarean aurka doala esaten zaigun une honetan; ekonomiak eta sozialgintzak guztiok elkar hartzea eskatzen dituzten denboretan... ez ote topiku bihurtuak hitz hauek, zentralkeria baten nahiak ez ezik ukanik? Indarrezko batasunak kaltegarriak dirateke. Betor mundu osoarentzat bakoitzaren gogo onez eginiko elkartasun zintzoa: bakezko eta justiziazko batasuna; bakoitzak bere gogoz lortaraziko elkartasuna.

Harrigarria: Sioux indioek munduan den nazio aberatsenarengandik alde egin dute. Orain hobeak izan bekizkie amerikanoekingo harremanak. Zorionak zuen dintasunagatik.

ZERUKO ARGIA

SALTZEN DA:

ELGOIBAR

M. Goroetian

ELBAR

Angera
Markina
Irlondo
Eguren
Gisasola
Barela
Aldey
Aranburu
Estanko, 11
Ieasi
Simon
Amana
Uraul
Urtiar
Siglo XX

ZERUKO ARGIA

BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Agnaga,
Artibay, 24

BONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Rulz Bustillo

ONDARROA

M. Zulaika

BILBAO

Librería Armendariz
Dr. Arelliza, 50
Librería Azkategui
Cinturera, 4
Librería Bilbafna
Plaza de los Mrtires, 8
Librería Verdes
Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna
Urreta, 34

ABADIANO

J. F. Zubero
S. Prudenziolo, 7

EGUN EGUNEKOA

BIDE HASI BERRITAN

Nere ondotik pasa dira: Bilboko erdal eskoletako neskatillak, Baionarako bidean. Kontuz, haurrok, eta zintzo egon zaitezte ibilaldi osoan, maisuei adi. Mendiak eta baserriak berdintsuak badira, kasualidadeak eraginda. Bi alderdietan gizaitxura bera ikusten baduzue, hori ondoan bizi direnei gertatzen zaie. Soinua eta dantzak nonbait ezagunak badituzue, moda hutsa da horren kausa. Eta frantsesa ez den mintzaira entzuten baduzue, badakizue zer den: oraino ere, Bilbo inguruan bezala, hor dirauen dialektu sistrin bitxi bat.

Daniel Ibargoitl

ZERUKO ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Azerrietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez gal-detu

Salmetan (ale bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:

«Gráficas Navasal»
A. Adoain, 1 IRUIÑEA
D. L.: NA. 80-1963

BERRI BERRIAK

Pasai-Donibanen, martxoaren 31an. eta arratsaldeko 9tan, Donostian Egia hauzoko "Xaribari" Talde berriak Batzar Nagusia deritzan antzerki lana aurkeztuko du Parrokia Zinemaren.

Irakurleak dakiteenez, talde hau duela zenbait hilabete sortua da, eta, bestalde, Pasaian aurkeztuko den antzerki saio hau bertako ikstolaren alde izanen da.

● Irakurle sutsu bezain idazle fin den bilbotar batek III Euskal Antropologia Astearen egitaraua bidali digu. Egitarau guztiz aberatsa, nahiko luze bestalde, ezin aipa ahal izan dugu sail honetan. Hala ere, bihoakizu irakurle garren. orrialdean.

Aurtengo III Euskal Antropologia Astea apirilaren 2tik. Tra. bitartean eratuko da Bilbaon, gai orokorra Teknikaren Historia delarik. Hamabi hitzaldi, bost jende aurreko elkar hizketa, eta guztiz berrogeiren bat hizlari bilduko da aste honetan Bizkaiko hiriburuan. Horrez gainera, Antropologia Aste honetarako propio buruturik, beste zazpi azterlarik nor bere txostena bidaliko du, Aita Villasante Euskaltzainburuarena ere tartean delarik.

Gehiena erdaraz izanen da, hiztegiari buruzko ihardunak ezik, hala ere, ezin uka azterketa eta teknika mailan, bederen, Bilbaoko Kultura Aste honek Euskal Herrian barrena duen garrantzia.

● Eibarren ere izanen da zerbait aste horretan, apirilaren lehen astean alegia. Ez behar bada Bilbaon, haina, baina, tira... euskaraz behintzat!

Hilaren 4an. Mikel Ugalde Euskal Langileriaz mintzatu da. Biharamunean, hilaren 5ean., Xabier Mendigurenek Europako Ezker Berria aztertuko du.

Azkenik, hilaren 6an., Koperatibak gaitzat harturik, jende aurreko elkarhizketa bat moldatuko da. Joseba Intxausti zuzendaritzapean, Gurutz Ansola, Ramuntxo Kanblong, Jabier Erdozia eta Imanol Laspiur aipatu gaiak mintzatu dira.

Hiru hitzaldiok S.C.R. Arrate Elkarteko aretoan izanen dira, iluntzeko zortzi eta erdietan, eta bertako Euskal Kultura Batzordeak eraturik. Hitzaldiez gainera, Mikel Ugalderen Euskal Langileria Historia (Etor), Xabier Mendigurenen Europako Ezker Berria (Etor) eta Jakin Taldeak elkar lanean burutu berri duen Koperatibak liburuak aurkeztuko dira.

● Apirilaren 19, 20 eta 21ean —ostegun, ostiral eta larunbat sandu egunez—, Gasteizko Manuel Iradier deritzan kanta taldeak zenbait kanta saio eskainiko du Arrasate, Eibar eta Irunen.

Emilio Ipinzaren zuzendaritzapean ari den talde hau nahiko ezaguna dugu jadanik, eta uka ezina, beraz, Araban ezezik, Gipuzkoa eta Bizkaian ere dagoeneko izan duen arrakasta eta harrera ona.

● Nahiz goizo samar izan, diogun ere, maiatzaren 13an. eratuko dela Tuteran Nafarroa Eguna. Honako jai hau Leiren ospatu zen iaz, aurrez berriz, Erribera aldean egin nahi da. Hurrengo asteetan hitz egin ahal izanen du egun honetaz. Bedi gaurko berri soila.

● Beste horrenbeste esan dezakegu Tolosako Euskal Hamabostaldiaz. Izanen dugu geroxeago ere astirik, bai, frontaz eta hartaz iharduteko; hala ere, jakin beza dagoeneko irakurleak, harako hamabostaldia maiatzaren 5etik. 20ra. arteko egunen buruan eratuko dela.

Hilaren 5ean. ekinen zaio Euskal Liburu eta Diskuren Azokaz, eta hamabost egunen buruan denetarik izanen da, batzard beste iaz bezalaxe, hots, euskal arte erakusketa, jaialdiak, antzerkiak, hitzaldiak, jende aurreko elkar-hizketak, filmak, literatur-lehiaketak eta beste.

Esan beharrik ez. Tolosako Lizardi Kultur Elkartek berri zehatzgorrik denboraz emanen digula. Ez ote? Oraingoz zain gaude behintzat!

● Eibarren, berriz, ekainaren 3an. eratuko omen da VIII Umeen Euskal Jaia. Dagoeneko, eta jai hau sortu zela zortzi urte direlarik, umeen jai hau hedatuz eta zabalduz joan zaigu, eta aurreko urteetan bezalaxe, egun soil batez ezik, hamar-hamabost egunen buruan sakabanatuko da aurreko ere harako programa nahiko ugaria.

Bestalde, umeentzat bereziki eraturiko saioez gainera (jaialdiak, filmak, antzerkiak, giñola etab.) gurasoentzat ere izanen da zerbait. Izan ere, umeen jai atxakia ona dela eta, lau hitzaldi moldatzeko asmoz ari dira antolatzaileak —haur heziketaz, psikologiak, arteak, euskal izendegiaz—, bai eta Eibarko Mogel Ikastolako maisu, andereño eta gurasoekin osaturiko jende aurreko elkar-hizketa bat ere.

Azkenik, diogun ahaztu gabe, euskal jai hauen barrena eta maiatzaren 27an., omenaldi bat eskainiko zaioela Eibarren "Uztapide" bertsolariari. Asmo honetan ari dira Joxe Mari Ormaetxea "Panpo", Segundo Iturralde eta beste zenbait gazte. Bere aldetik, Juanito San Martinek burutuko omen ditugaiak, eta dagoeneko, Loyolako Jose Mari Iriondok agindu du bere aurkezpena.

Geroxeago ere izanen dugu Eibar herriak "Uztapide"ri aspaldidanik zor zion omenaldi honetaz hitzegiteko betarik, hala ere, nolabait bukatuz, esan dezagun esan, zortzi hamar bertsolari izanen ditugul Eibarren maiatzaren 27an.

● Eta berri aurreratuak esaten hasiak garez, diogun ere, apirilaren 26an. eta maiatzaren 1goan. Santo Azkarra deritzan pasturala Zuberoako Alzai herrixkan aurkeztuko dela. Inork nahi balu joan noiz joan badaki. Astirik den ala ez, hori beste gauza bat da. Dena den, ezin uka, Zuberoara joan etorri batek ondotoxo merezi duela ahalegintxoren bat edo beste, ahal izanez gero, jakina!

AZKARGORTA

Martxoaren 15ean. hil zitzaigun Bergaran Fernando Azkargorta, 53 urte zituelarik. Behar bada, irakurle batek baino gehiagok ez du jakinen segururik nor genuen Azkargorta, hala ere, Euskal Herriko pintatzaile eta pintura zaleek —zer esanik ez Bergarako pintatzaile gazte hasi berriek— ondotoxo dakite jakin Fernando Azkargortaren berri.

Duela zenbait aste sail beronetan pozik asko aipatzen genuen Bilbaoko Galeria Windsor delakoan prestatu zuen erakusketa. Ez genekien, ez, hurrengo aipamena honen samina izanen zenik.

Nik neuk, Bergaran hainbeste ibilia izanik, ez nuen sekula ezagut ahal izan Fernando. Beti nintzen beragana joan asmoz, eta jakin ere jkin ahal izan nuen "Amatiño" ezagutzeko irrikaz zegoela. Ez genuen, ordea, elkar ezagutzeko beta edo astirik izan.

Bere pintura lanak ezagutzen nituen —ezagutu baino, ke? Zeren, Bizkaian honela esaten dela, edo bilbaotarrek berez horrela nahiago dutela, eta besterik gabe onartzeari oso "ugronikoa" iritzen diogu.

Azkenik, harrigarri deritzagu ANAITASUNAKo hizkuntzalari batek horrelakorik aipatzeari, are gehiago Bizkaian bertan astero aldizkari bat Bilbaon argitaratzen delarik. Dena den, gera bitez bizkaitarrok beren ohoreekin, ez bait du hauzi honek inoren ohorerik duda-mudatan jarriko, eta utz dezagun arazoa Euskaltzaindiak propio izendaturik duen batzordearen eskutan, guk geuk dena erabakitzen badiogu ez bait du gero zertan denbora pasa izanen.

Simon Arrieta bergarar maisuaren adiskide leial eta jarraitzaile adoretu genuen Fernando. Errotik sentitzen zuen pintura zaletasuna, nahiz eta oraintsu arte erabat pinturari atxiki ez arren. Izan ere, oker ez bagaude, osasun eskasez lantegia utzi beharrek murgilarazi zion pintura profesionalen barrena. Beraz, Fernando, pintatzaile gaztea genuen, era eta hildako berriak arkitu nahiz etengabe ari zena, egundainoko arrakastarekin, gainera. Zeren, esate baterako, lehen aipatu dugun Galeria Windsor-eko erakusketa aurkeztu zituen berrogeita lau kuadratik, hogeita hamar luzeak berehalaxe saldu bait zituen.

Gizon on, jator eta maitakorra, bestalde, hilaren 16an. Bergarako "Santa-Maiñan" sartu ezinik bildu zen jendetza lekuko. Bergarak eta Euskal Herriak beste pintatzaile on bat galdu dute. Guk, berriz, aurpegiz ezik, izpirituz genuen adiskide. Bere familiak zer esanik ez. Bihoakio gure doluminik zintzoena bere emazte nahigabetuari, bai eta bere sei seme-alabei, Hilario, Fernando, Rikardo, Maite, Inazio, eta ikastolako andereño den Amaia.

Fernando Azkargorta

"ESPEZIALISTAK"

"Agora" literatura sariak direla eta, Donostiako egunkari batetan irakur ahal izan dugu epai-mahaikoen izen abizena eta beste zenbait xehetasun. Gaztelaniazko lehiaketari buruz, mahaikoak nor diren (honelako edo horrelako karguak), zer diren (kazetari, idazle, nobelagile, poeta, literatur-kritikari etab.) bai eta inoiz literaturagintzan sarituak izan diren ere.

Euskal sariketaren mahaikoen berri —Antonio Arrue, Roque Aranbarri, Jose Antonio Loidi, Juan San Martín eta Aita Zabala— ordea, ez da ezer guti baino esaten, edo, hobeto esan, hau guzti hau, alegia: "todos ellos especialistas en vascuence y miembros de la Academia de la Lengua Vasca".

Horra ba, gu geuk euskaldungoaren berri zertxobait genekielakoan eta, hara non ez genekien bost jaun ospetsu noik "especialistas en vascuence" zirenik. Entzuna genuen, bai, bata zein bestea kazetaritza, nobelagintza, bertsolari-tza eta beste zenbait arlotan ihardunak zirela, baina ez genekien, ez, hizkuntzalari zirenik; eta are gutiago, saiakera eta poesia lehiaketa batetan mahaiko agertzeko hizkuntzalari edo euskaltzain izatea nahiko lizatekeunik. Betiko leloa, euskara abstraktoa nahi luke zenbait euskaldunen gai bakarra, eta ez euskaraz literatur mota guztiak lantzea.

Herri mailan eta zentzu berean, berdintsu gertatzen zaigu. Euskaldunen bat euskaraz zertxobait irakurtzen duela eta, halako kezka bat duela eta... laster ezarriko dio beltzak "vascofilo" txartela. Nahi genuke jakin, Soriako edo beste non-nahiko gizakumea, gaztelaniaz baino ez dakiena —eta ondo jakin ere—, gaztelaz izenez haurrak batatzen dituen eta haur hoik gaztelaniazko eskoletara bidaltzen dituen, eta noizik behin "Marca" irakurtzen duen gizajo hori "castellanófilo" ote den.

Baina, harako lehiaketako mahaikoekin bukatuz, hara non irakur ahal izan dugu gaztelaniazko mahaikoen artean Santiago Aizarna periodista dela, eta gu, ordea, "especialista en castellano" zelakoan. Itxura denez ez dugu bat ere aztertzen!

BIZKAITARREN OHOREA

Esan ere, Armen-daritzek ANAITASUNAn oraintsuan esan digunez: Hor zehar ohitura bat zabaltzen hasi da, xarra gure ustez, Bizkaiko hiriburuari Bilbao deitzeko. Ez goaz ukatzera, izen hori agian zaharrena denik, "Bilbao", han ere gaiztoak birao" delako esatera zaharrek agertzen duenez. Baina, gaur egun, bizkaiera egiten den leku guztietan Bilbo deitzen da; eta, ene eritziz, izen hauzi honetan, inork baino lehen bizkaitarrok dukegu zer esan. Guk, beraz, Bilbo nahiago, gurea da eta. Ez biezagute giputzek ohore hori ere ken, guttienez.

Arrazoi osoa du gure Armendaritz bilbotarrak; baina, hala pentsatuz, arrazoi zuten ere Anbrosio Zatarain jaunak Donostia/Donosti hauzian donostiarrek zutela hitza esan zuenean. Gipuzkera soilik hitzegiten den legu guztietan Donosti esaten bait dute, eta ez Donostia. Baina ez gara berriz hasiko betiko lelo horrekin.

Gainera, Armendaritzek ez badaki ere, Aita Onaindiari behin baino gehiagotan irakur ahal izan diogu Bilbao, eta Muxikako "Urretxindorra" ere —Kepa Enbeitak, alegia— badu Bilbaoko Euzko Gaztedijari eskainitako bertso zerbait. Horrez gainera, Eibarren badugu Bilbo-Zar izeneko kale bat. Beraz, ez da bilbotarren monopolioa. Eta txarrean ere, ez da giputz bizkaitarren arazoa, euskaldun ororen baizik.

Araza honetaz, euskara idatzian, ni neu behintzat herri izenen bat nola jarri zalantzatan nagoen, zera pentsatu ohi dut: Euskal Herriko herri izenen zerrenda hoil bat, geografia liburu bat edo maparen bat egin behar banu, nola jarriko nuke? Demagun bide-gurutzetako txartelak, kilometrotako xehetasunak eta beste euskaraz jarri behar-ko genituzkeela karretera bazterrean, nol jarriko genituz-

OKERRAK ZUZENTZEN

Esanak esan, ez dugu ordea, aste honetako ipuinekin amaitu. Bilbaotik datozkigu orain ere tiroak bueno, tiroak edo... tiroxoak behintzat. Modu onean eta behar den lege. Izan ere, arrazoiak nor bere esku dituenan ez da haserretik sortu ohi. Egia berez da garbia, eta egia den artean umorea ere gerta daitekeen gauza da. Hona hemen, besterik gabe, Donostiak zehar jaso dugun gutuna, Bilbaoko EUSKERA ZALEAK dertzan elkarteko zuzendari den Jesus Oleaga jaunak izenpeturik:

EUSKERA ZALEAK

ASOCIACION PARA EL FOMENTO DEL VASCUENCE

Aldizkari orren 522gn. zenbakian, il onen 4-an, laugarren orrialdean, gure Alkarte oni buruz, "Amatiño" idazlearen lanean, oker batzuk irakurri ditugu. Okerrok, lege idatziak emoten dauskun eskubidez, zuzenduak izan daitezaten eskatzen deusugu.

Jesus Oleaga jaunak Alkarte onen buru jarraituko "omen" daua agertzen dugu, azken batzarrean orrelan erabagi izan zalako. Ez, jauna; erabagi or ez da aurtengo azken batzarrean artu, igazko batzar nagusian baino, 1972 garrenekoan. Eta ain zuzen, beste burukide batzukaz batean aukeratua izanik. Aukeratze orretan ez zan duda-mudarik izan, eta beraz, gure eretziz, "omen" berba zalantzazko ori, lar dago idazlan aretan.

Ez dakigu "Amatiño" idazleak nundik nora asmatu izan dauan izen-aldaketaren irudipenik, "bestalde, badirudi azkenik..." dihoanean. Bilbon sortu sortu zan Alkarte onek, lenengo egunetik dauka euki, izen bardiña ta berbera: EUSKERA ZALEAK. Ikus begi edonok asierako araudigela, bai gurean dagoana, bai Bilboko Gobernu-etxean. Araudieren ale ugari irarri ziran, euskaraz ta gaztelanian, ta edozein bazkidek izango dau bere esku, aleren bat.

Bestalde, gure EUSKERA ZALEAK Alkarte onek, 1968 garren urtean izan eban sorrera, eta beraz, bost urte besterik ez ditu bete, eta ez 38 urte "Amatiño"-k idatziak eta "Zeruko Argia"-ko irakurle guztiak iruntsi dituenak.

Ba da beste aldizkari bat Bilbon, "EUSKERA" deritxana. Aren egile ta jabe dan Alkartea, 1918 gn. urtean sortu eben. Aldizkari orren izenik ez dau inok aldatu. Eta ez dakigu, aldatu bearrik ete dagoan bere.

Gure idazki, au, urrengo "Zeruko Argia"-n osoro agertuko dalakoan, eskerrik asko Zuzendaritza orri, ta ondo izan.

EUSKERA ZALEAK. Lendakaria, Jesus de Oleaga.

● Horra ba, Bilbaoko "Euskerazaleak" elkarteko gutuna, sail honetan argitara emana, sail honi dagokiolakoan. Erantzun gisa, diogun lehen lehenik, legeak besterik esanen ez balu ere, ez genuela batere eragozpenik izanen era honetako erantzunak argitara emateko. Lege hori ez da guk asmatu, eta, txarrean ere, gauza "terribleagoak" argitara emanak gara.

Eta bigarrenik argi dezagun beste hauziko bat, hau da, guk ez dugula inolaz ere duda-mudatan jarri nahi izan Jesus Oleaga jaunaren lehendakariaren zuzentasuna. "Omen" hori zalantzazkoa denik guztiz diskutigarri da euskal gramatikaren arauera. Dena den, guk nahi izan genuena esan zera da berri hori —lehendakariaren berriarena alegia— ez dugula bide zuzenetik jakin. Hau da, "Gerediaga" Elkartek bere eginkizunen berri zuzenki ematen digun bezala, "Euskerazaleak" ez dugula bidaltzen, guri behintzat. Beste zenbaiten esanez baliatu beharrez, horra hor gure "omen".

Hauziaren mamiaz, hau da, "Euskerazaleak" ez duela sortu zenetik sekula izenik aldatu, arrazoi dute bilbaotarrek. Gu oker ginen, beraz, eta okerrak zuzentzeko ez dugu egundaino lotsarik izan. Hala ere, esan dezagun gutienik, gure iritzi hori ez genuela "oh epelean" asmatu, aitzitik, oker nahiz zuzen, hor non-nahi sarri irakur ahal izan dugun okerra dela baizik. Noski, inprimategiko okerra izan daiteke, baina ezin dezakegu inondik ere asma nola oker hoiek azaltzen diren "Euskerazaleak" berak argitara emandako liburuetan, ZENBAT GARA sail honetan aipatua den liburu bat lekuko ("Aurtzoa". Z.A. 1972-XI-19). Itxura denez, "Euskerazaleak" gu bakarrik zuzendu gaitu, eta bihotzez eskertzeko da ohore hori.

"Euskerazaleak" Elkartea duela 38 urte sortu zenez, ez dugu guk geuk horrelakorik esan. Lehen euskal liburu zer urtetan agertu zen badakigu, eta ez dugu oraindik 400 urte. Eztabaida bitxi honek zera oroitarazten digu, hots, historia etsamina aprobatu ez zuen mutiko bihurriaren erantzuna, jai aurretiko gauzak galdetu zizkiotela, alegia, Ederra atxakia bilbaotarrena!

Dena den, hauzi ez da hori, izena, zorionez, "Euskerazaleak" bait da, eta ez guk uste bezala, "Euskerazaleak". Eskerrak lehendakariari zuzendu gaituelako eta musu bat idatzkariari gonaduna izanen delako.

Irakurleari, berriz, agur terdi. Eta barkatu azken aipamen luze honetako pelmada.

● Igandeko egunkariaren bidez jakin ahal izan dugunez, "Guipuzcoa" sariak banatuak izan dira Euskerazko sailean. Irabazleak. Ibon Sarasola, saiakeran, "Azken euskal nobelagintzaren joerez" lanekin. Eta Iñaki Begiristain, teatroan, "Bakartasun bila" obraz.

ULSTER 1922-1973 TXINAREN BIDE BERRIAK

Lehenengo egunean, bazkaltzen hasteko gihela, honela esan digu irratia: «Ulster-go biztanleek, habitanteek, Erresuma Batu delakoaren barruan jarraitzea erabaki dute, demokratikoki, «referendum» baten bidez». Gero, noski, lumeroak: «591.820k baietz eta 6463k ezetz».

Irratiak nunbait «galdu» bide zuen paperen bat eta «ahaztu» egin zitzaion beste lumero bat ematea; I.R.A.-ren delari jarraituz «referendum» horretara boto edo autarkia ematera joan gabe, etxean gelditu zirenen lumeroa: 425.744, alegia. Ez da makala izan, halazankoa!

Dato hauen gehigarri bezala, esan dezagun «registro electoral» delako hortatik 100dik 58k eman zuela botoa; ez da guti I.R.A.k (eta beldurak ere bai) jendearen 100dik 42 etxean geldiaraztea. Bestaldetik badakigu katolikoetatik 100dik batek bakarrik eman duela botoa. Dato jakinagariak, dudarik gabe, eta batez ere hau: katolikoek, hainbeste hiltze, bonba lehertze, sufrimendu, oiñaze eta hildakoen ondoren bereari jarraitu diote. «Referendum» egun hortan ere biolentzia izan zuen nagusi Ulster-go karriketan; alde batetik I.R.A.koak eta bestaldetik U.D.A. (protestanteena) eta Ingeles Armada indar inperialistak zirelarik.

Jakin ahal izan dugunez, 30.000 soldadu gertu zituen ingeles gobernuak «orden público» delakoa mantentzeko asmoz; halaz ere, istillu franko izan zen egun hartan ere.

Badakikezuen, 1922 urtean erabaki zen Ulster osatzen duten sei kondadoak United Kinkdown barruan jarraitzea. Nola? Ingeles inperialistek, arazo honetan, ezin zikiñago jokatu omen zuten. 1922 urtean beste «referendum» bat antolatu zuten Ulster-go protestanteek, eta protestanteak majoria izanik, Iparreko sei kondadoek (Tyrone, Monaghan, Armagh, Down, Londonderry eta Fermanagh) United Kingdom barruan jarraitzea erabaki zuten. Ontzat emana izan zen aterabide hura eta I.R.A. delakoa desegin zen Ulsterren. Baiñan gauzak ez ziren konpondu; dakigenez, protestanteek daduzkate Ulstergo ekonomia hariak, zeharo kontrolatuak, eta bere jarrera indarrezko jarrera izan da beti, katolikoek zapalketa ekin diotelarik. Katoliko popularen eskubideak oro ukatu, indarkeriaz ballatuz izutu, maila guzietan bereizte edo diskriminazio gorri bat ezarri eta abar. Esan dezakegu katoliko populua «ghetto» direla koetan bizi dela.

Gauzak horrela izanik, I.R.A.k berriro ekin zion burrukari, gero eta gogorrago; denok badukegu azken urteotako istilluen berri.

Eta zertarako «referendum» hori? Irlanda edo Eireko lehendakari-ordezkoa honela mintzatu zaie kazetalariei: «Referendum» delako horri ezin eta irringarriagoa deritzagu, alde aurretik ezagutzen baikenuen ondorena. Ez zegoen hortarako «referendum» egin beharrik, eta gailera horrek ez du ondasunik ekarri Irlandako arazoaren konpontzeko.

Inglaterako egunkari gehienak, berek deitzen duten «ondoren edo erresultadu abailgarria»-z mintzatu dira aho batez. Sindikatoen egunkariak ez dute ezer funtsezkorik esan; eber inperialismoa konfirmatzen dutela, alegia. Komunista Alderdiko egunkariak, Morning Star delakoak, apalik bada ere eta betiko oportunismoa jokatuz, salatu egin du «referendum» hori. Danera, ingeles popularen azterna inperialistak nabarmendu dira zeharo.

1922-1973; 51 urte igaro dira. Negar malkoz, biolentzia, hiltze, nahigabe, gogorkeria, etsipenaz, Inglaterrako inperialismoaz markatutako urteak.

Herri baten oiñazearen aurrean ez gara ardura gabekoak, munduko herri azpiratu guziaz gogoan daduzkagutako. Horregatik bihoazkio, gure adiskidetasun agiritzat, Irlandako herriari, inperialismoan bibi eta hainbeste eta hainbeste bidegabekeria jasaten dituen herriari, gure herriko abeslari baten itzak:

Zu malko lodiz negarrez zaudena,
mugitzeko bildurrez, etxean sartuta;
altxako ahal dezu burua?,
JABETASUNEZ, burua?

IMIRURI

zuretzat etxea ZARAUTZEN

sarrera
50.000 pezetan

ordainketarako erreztasun osoz

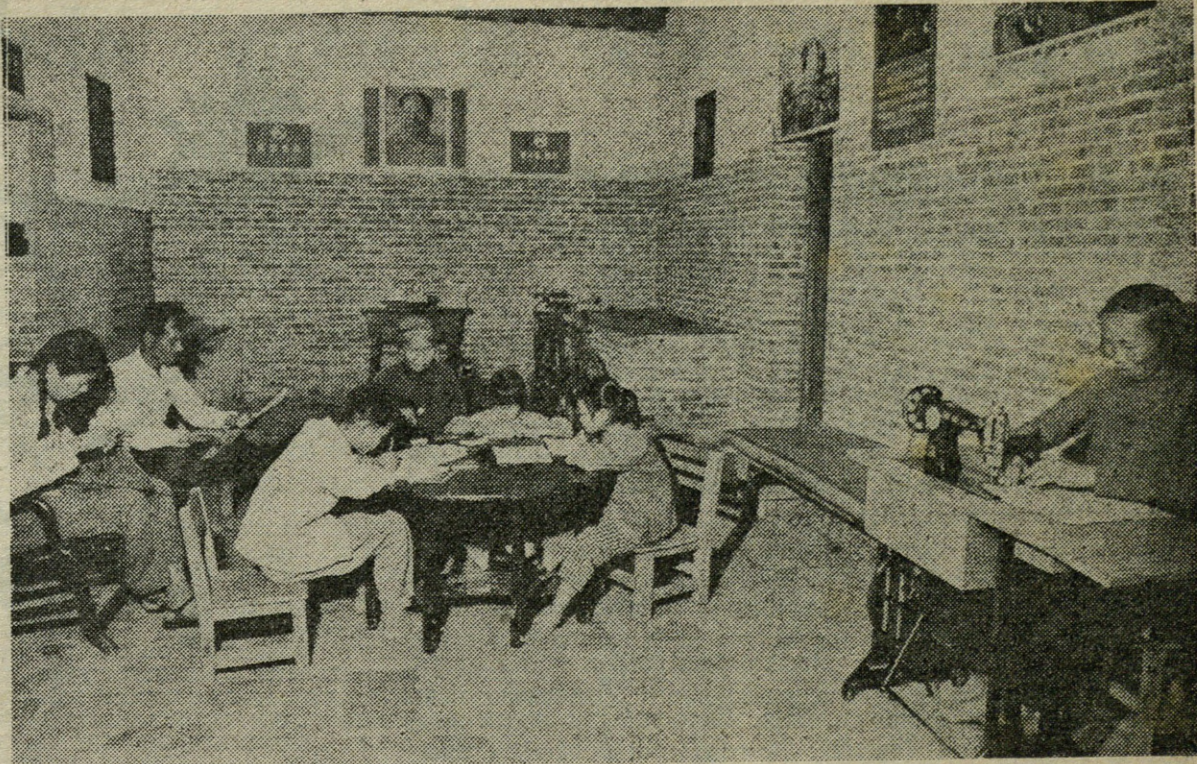
- San Pelayo auzoan
- 560.000 pezetan etxe-bizitza
- Erabat bukatuak ditugu

Bear duzun informazio edo argitasuna:

- Asteartean, arratsaldeko 4-6,30 an
- Ostegun goizean 10-13 an
- Eta Donostiako ofizinetan edozein momentutan

CSC CONSTRUCTORA SOCIAL GUIPUZCOANA
AUZO-EGINTZA Prim Kalean, 14-2 garrenean
Urrutizkiña 426906-429942
DONOSTIA

Publicidad Autorizada n.º 75

«Nekazaritza oinarritzat arturik, industriadzea egin» Argazkian, «komuna» bateko familia, etxean bildurik.

Bai, Txinaz idazten ausartzen naiz. Ez, ez da erraza arazo orretaz idaztea. Gure erri onetan, izan ere, Txinaren alde zerbait esanez gero maoista izena berehala erusten diote bati. Zenbaiten iritzia egia balitz gure erri onetan Txinan bertan baino maoista gehiago legoke. Gure artean gertatzen dena, benetan arritzekoa da. Lanari ekiten dion norbaitek, edozein sailetan berdin da, gure «soziedadekoa» ez bada berehala du bere bizkarraren gainean gure madarikazioa, alegia, pertsona ori marxista da eta gainera maoista. Eta zoritxarrez, iritzi orrekin bat ez bazatoz pertsona ezjakin eta gizarajo bat besterik ez zara, engainatutako bat. Zer egingo da ba, gure Jainkoak argibide andirik ez digu eman eta beti gizarajo izaten jarraitu beharko.

Iritziak alde batetara utzirik, ekin dizaiodan beraz lanari. Txinak bere burua sozializatzen jozten du, obeto esan, Txinako buruzagiek sozialismoa daraman bidean doazela aitortzen dute. Iritzi onen jatorriasunaz ez dut ezer esango baina bai Txinako eta Rusiako bideak desberdinak direla adieraziko. Bien artean desberdintasunik asko izanik, batzuk bakarrik, ekonomia saileko desberdintasun batzuk bakarrik, azalduko ditut.

1949-1957 urte bitartean, Txinak morroi zintzo bat bezala jarraitu zion Rusiari. Ekonomia, Rusiak eskeintzen zion bidea artu zuen. Txinako planifikazioa, ezer gutxi aldaturik, puntuz puntu Rusiakoaren berdina zen. Alegia, Txina nekazari lurraldea izaki, Txinak beste biderik ez zuen, zerbait izan nahi bazuen behintzat, su eta fu industrializazioari ekitea baizik. Industriadzeori, gainera, industria andien edo industria astunaren bidez egingo zen. Ori zen bere xede nagusia. Beste guzietan orren men egon beharra zeukaten. Bestalde, xede ori, planifikazio zentralizatu bat izan ezean ez zegoen lortzerik. Ekonomia bere legeak ditu eta lege oriek bete beharra dago.

Urte batzuk igaro ondoren ohar-tu ziren bide orretatik jai zegoela, oker bidetik zijoezela. Baserrita-

rrak, nekazariak ez ziren pozik ez eta gutxiagorik. Erria deskontent zen. Izan ere, %eko 80, Txinarrak, nekazari ziren. Beren bizimodua txartzen zijoea ikusirik, mugimenduak ere izan ziren. «Salto andi bat aurrera egin behar zela adieraziaz Maok beste bide bati eldu zion. «Nekazaritza oinarritzat arturik industriadzea egin» zioen Maok eta oraindik dio. Esaldi orrek adierazten du Txinaren bidea zer eta nolakoa izan den azken urte autan.

Orrenbeste jende nekazaritzan ari delarik, batetik eta nekazaritza atzeratu arkitzen dela, bestetik, industriadzeari itsu mustuan ekiten ezinezkoa da, erriaren ona maite bada behintzat. Zer gertatzen zen, izan ere, Txinan? Industriadze ekin zioten. Mota batetako rentabilitateak eskatzen duen bezala industria toki seinalatu batzutan jaso behar zen. Orretarako, bestalde, dirua behar zen. Dirua non-baitetik atera behar zen. Rusiako buruzagiek egin zutena egin zitekeen, nekazaritzak ematen zuen etekiaz baliatu, alegia. Nekazaritza sortzen zen dirua industria berriak jasotzeko erabiliko zen. Baina, lehen esan dugunez, nekazaritza oso atzeraturik arkitzen zen. Atzeratu izateak baldintza batzuk ezartzen ditu. Lurraren emankortasuna ugaltzeko lurriari berari ere eman egin behar zaio. Teknika berriak ezarri behar dira; makina berriak ekarri behar dira; lurra bera ere abonoz dela eta abar alimantatu egin behar da. Itsu batek ere ikusten du gauza aukerak diru asko eskatzen dutela. Baina une aretan dirua urri zen Txinan eta are eta urriago nekazaritzarentzat, onek emandakoa industriadze zuzentzen bai zen.

Areago, oraindik, industriadzeak langileak eskatzen ditu. Nondik atera langile oriek? Dagoen lektik, nekazaritzatik, alegia. Baina nekazaritza atzeratu batek jende asko behar izaten du. Teknika berriak ez dagoenean esku lanaren men dago etekina. Baina esku lana urritzen baduzu, eraberean urritzen da etekina. Uta garaian jen-

de asko behar izaten da. Txinan ere ala behar zen. Behar den jende ori kentzen badiogu uita askoz txikiagoa izango da zalanarik gabe. Txinan, ain zuzen, orixe berbera ari zen gertatzen.

Batetik bere etekina zupatu eta bestetik jendea urritu nekazaritzak etorkizun triste zedukan. Jendea gero eta gaizkiago bizi zen. Jendea goserik bizi zen. Ori kapitalismoaren arautan erortzea zen. Ori sozialismoaren izenean kapitalismoa egitea zen, ein edo neurri andi batetan Rusian egin den bezala.

Kapitalismoa nekazaritzaren bizkar azi zen. Industria andiak sortzen dira. Industria oriek estaduko dirua osorik bereganatzen dute beste guziaz mixeria gorrian utzirik. Industria oriek asieran, gehie-nez ere %eko 10 edo 15 pertsonari emango diete lan. Bai, industria oriek emankortasun andia izango dute. Orretan ez dago zalanarik. Baina jende gehiena atzeraturik eta mixerian uzten duen aurreratzeari ori zer da? Eta bide orri el-tzen dion sozialismoa zer sozialismo da?

Txinak beste bide bati ekin dio. Orretantxe datza bere berezitasuna eta erakutsia. Nekazaritza artuko da oinarritzat. Industriadzeari ere ekingo zaio eta kementsu gainera. Baina nekazaritza ez da industriadzearen men egongo. Nekazaritzaren galgan bertan jarraituko du industria. Industriadze nekazaritzaren beharrei lagundu beharko die ein andi batetan behintzat. Nekazaritza indartzen doan bezala geroz eta jende gutxiago beharko du. Libre gelditzen den jende orren arabera industriadze sortuko dira. Nekazaritza eta industria, biek etsiki loturik doaz aurrera. Ori da Txinaren erakutsia. Beste inon ez da orrelakorik egin. Eta bide ori jatorra dela ezin uka...

(Beste batez gehiago).

J. ELUSTONDO

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

POLITIKA ETA AMORRAZIOA

Aurrekoan esaten nuen, astiro-astiro zaharrak geroz eta mundu zaharragoarekin, eta berriak berriaren berriz ia atzotarik gabeko, historiari gabeko, mundu guziz «berriarekin», gelditzen ari zirela Euskal Herrian. Bi mundu altxatzen ari zirela bata bestearen aldamenean, elkarrekiko mediaziorik eta komunikaziorik gabe. Onenean ere, elkar kritikatzeko komunikazioarekin bakarrik. Gehiago ez.

Gerra aurretik zetozen haien eta idazle berrion poesia konparatu besterik ez dago, bakoitza bere bidetik, elkarri eragin gabe, zebilela ikusteko. Hori adibide moduan. «Lizardi, Orixe ta Lauaxetaren bideeri jarraitu naian dijoaz», esaten zuen 1964-ean San Martinek euskaldun poeta gehienengatik (uhin berria agertu zen unea): «landutako lurra goldeatzen». Denok dakigu, zein bestelako bidetatik joan den gerozko poesia (berria): lizardismotik konzientzi apartatuz.

POLITIKA DELA-TA

Baina denok dakigu, halaber, literatur-arloak kulturaren hesparru zabalagoan jarri behar direla. Eta kulturaren hesparrua bera, gure kondizioetan batez ere, bizitza politiko eta sozialaren barrutian. Gutako edozeinek onartuko bait luke «la dominance d'une région de l'idéologie sur les autres régions» (N. Poulantzas): politikaren nagusigoa, hain zuzen.

Edozein euskal idazlek daduka, nik uste, politikak dadukan nagusigoaren kontzientzia. Eguntan, batzuk, hori oraintxe deskubritu balute bezalatsu mintzo zaizkigu: Haranburu-Altuna (Mitxelenerantzena), Osa (Pedagogia eta Gizarteak, etc.) eta beste zenbait. Lehenago berdin-berdin egiten zuen Txillardegi. Eta uste dut berau izan dugula, gerra ostean, gure hausi kulturalen egiazko karkoa politikan dagoela, erakusten, gehien lehiatu dena. Ongi da, hori behin eta berririo gogoraztea.

Baina ez dago pentsatzerik, lehenagokoak hortaz akordatu gabe zeudenik. Hortaz, Txillardegi edo Osa bezain ongi ohar-hartuta dago Arenaza, eta aranismo guziz ez dago kontzientzia hori gabe esplikazudenik. Hortaz, Txillardegi edo hen-lehenengo aldirik kontzientzia horixe lortzea besterik ez da, funtsean, aranismo guziz. Euskal kulturaren aldetik begiratuta.

Hain zuzen horixe da, prozesoa normala izan balitz, gurasoengandik gazte edo berrietara pasatu beharko zukeen gauza bat. Orduan, kontzientzia horren aldatzeak eza-gutu izango genituen, baina ez «deskubrimendurik»: Mediterranearen deskubrimenduak baizik ez bait dira.

Halare, puntu honetan bada diferentzia inportante bat, hazaldi zaharraren eta berriaren artean. Gerra ondoko euskal gizarteak, politika eta kultura, aski diferentziatu gabe daude. Alegia, ongi moldaturiko edozein gizartetan daude diferentziazio praktikoko batzuk, funtzional eta operazionalak, ez printzipiozkoak. Eta horietako bat da, kultur-arloaren eta politi-

karen diferentziapena. Zaharra-goez hori ezagutu dute, eta askok oraindik ere horixe segitzen diote. «Apolitikoaren» kasu agiri bat, Aita Villasante dugu, esaterako. Baina horrek ez du esan nahi, kulturaren lotura politikoen kontzientziarik ez dadukatenik. Neurri praktikoko bat da, beharbada gure egoeran asko balio ez badu ere. Gutierrez, jeneralizatzerik ez dagoela, esango nuke. Hesparru konkretu batzuentzat posible ezezik, komenigarri ere bada, dudarik gabe. Beste batzuetan ez dirudi hain komenigarri, eta doi-doi posible ere. Euskal fonetika aztertzerakoan, hobe da intentzio politikorik gabe ibiltzea; alfabetatzeko kanpaina planteatzea, zailago izango da, politikariek batera gabe; ta ikastolak muntatzea, ezinezkoa izango da, politikaren bat egin gabe. Kasu bakoitzean tamaina hartzen jakin behar.

Kultur-langile zaharrak, halaxe ohituta zeudelako, eta euskeraren alde lan egiteko, beste biderik aurkitzen ez zutelako ere, lanbide «apolitikoak» sortzen saiatu ziren gerra ondorenean. Arrazoizkoa zen. Arrazoizkoak diren bezalaxe, goian aipatutakoen deial politikaren sartzeara.

Hazaldi berriak, berriz, gizarte totalitario batetan hazi bait da, eta gizarte (edo mentalidade) totalitarioaren ezaugarri bat diferentziapen funtzional horietxeak xahutzea eta dena totalidade batetan integratzea bait da, ia ez du idazlearen eta politikaren diferentziapenik uzten.

«DENA POLITIKA DA»

Diferentziapen falta horrekin, dena politika soilletara biltzen da. Hau da, Poulantzasek dion surpolitisation hura, gertatzen da.

Horrela, idazleak, bestela eduki-ko ez lituzkeen eginbehar politikokoak, bere gain hartu behar ditu. Hori gertatzen zaiguna bistan dago. Baina horrela, politikako eta kultur-arloetako arazoak gehiegi nahasten dira, ezinbestean. Horrek sortzen dituen katramila guziekin: ez politika zuzenik eta ez kultur-

-lan zuzenik egin daiteke, dena nahasian baizik. Kulturari ez zaio autonomiarik ezagutzen, dena politika izan behar du. «Nulle autonomie spécifique ne peut, par conséquent, être reconnue à l'instance idéologique» (instanzia literario, filosofiko, edo beste), kritikatzeko du Poulantzasek ikuskera funtsean lukácsiano hori. Honela totalidadeak hartzen duen indarrarekin, pluralismoarentzat de facto ez da lekurik gelditzen. Denak bat izan behar du. Edozein aldetatik begiratuta, beti gauza berbera da. Teologia, soziologia, historia, pedagogia edo beste edozein gauza egin, beti gauza berbera egiten da.

Gure egoeran, diferentziazio askorik gabe jardun, beste erremediorik ez dago; eta ongi dagoela, horrelaxe jardutea, esan beharko dugu. Baina ontasun eskasa eta tragikoa dugula hori, ezin ahanitz genezake.

Arriskuz betea dagoela, batez ere. Etika guziz politikataraz erduztzea, esaterako, arrisku gehiegi lotuta dago: totalitarismo guziz oinarritzko harria ez da horixe besterik izan, faxismoarena bezalaxe stalinismoarena. Beraz, Haranburu-Altunak erreduzio hori entseiatu nahi badu («niretzako etika, politikaren aurpegi bat baino ez da»), arrisku horrekin konstatu beharko du.

Pedagogia politika baten tresna bihurtu nahi denean ere, eta berdin da hori euskuindarrek ala ez kertiarrak egin, ez da asko falta, Poulantzasek salatzen duena gertatzeko: ideologiako eskualde («région») ezberdinen autonomia erlatiboa itotzeko. Eta Marcusek salatzen duen pentsakera «dimensio-bakarrean», «totalistan», erortzeko. Ta gogoan eduki behar da, pentsakera totalista, pentsakera totalitarioaren ataria dela.

Nolanahi den, arriskuak seinalatuz, ez dut arriskuak seinalatu beste ezer egin nahi. Ez dadukagu ahazterik, gauden egoeratik irteitzeko, edonola ere arriskuen artean mugitu beharko dugula. Eta guziok hori. Beharbada, halare, esajerazio denak ez dira ezinbestezkoak.

POLITIKA ETA AMORRAZIOA

Praktikan, eta eskuinean postura hori ezkerrean baino gutiago teorizatu bada ere, postura horrek jeneraldu samarra dirudi: dena politikataraz erduztzea, alegia. Batzutan horretarako istituzio batzuen neutralidade politikoa komeni zaigula, esanez, arrazonatzen bada ere.

Areago, hazaldi berria, bakoitzak dena egin beharrean aurkitu da: inbestigazio piska bat, periodismo piska bat, kultura piska bat, politika piska bat. Eta dena presaka. Honek are nahastenago du, gora-ago aipatzen nuen diferentziapen falta hura.

Ta arrazoi askogatiko oinarritzko nahasmendu horrek berekin beste zenbat nahasmendu dakarren, egunoro ikusten dugu. Edozein problema tipik, mila problemaren zurrumbilo bildurgarria sortzen du.

Gainera kultur-lan guziz bi mailatan batera mugitzen da: kulturalen eta politikoen. Eta gure eginkizun kulturalen ilunbe asko badugu, ez dadukagu gutiago politikotetan. Biok bateratuta, gure gau beltza ematen dute.

Bestela zaila bazen, horrela are zailagoa da, gure problemetan argi egitea. Denetik egin beharrean hasi zen belaunaldi berriak, dena batera lortu nahi duela, ematen

du askotan. Ta politika radikaleta- ra jotzen du: ez dut hemen teoria radikaleta esan nahi, ezpada jokabide radikaleta, zeharokoetara. (Teoriak ere praktiki baten parte bait dira). Hori politika da. Baina politika da, orobat, zaharrago asko bildur bada, radikalismo horiekin duguntzua ere hondatu egingo dugula, ta ezer ez irabazi. Gure egoera berez dagoen baino ere nahasiago eta zailago bihurtzen ari garela.

Simplifikatuz esango nuke, ba: batzuen radikalismoak besteak radikalduta eta haserretu dituela. Eta dialektikoki elkarri eraginez, alderdi biak amorrazioaren fasera ailegatu dira. San Martini oraintxe irakurtzen diodanez: «Mutur bateko eta beste ko integrismoak ere inoiz baino biziago daude; eta honek ere bere alde onak eta txarrak ditu. Arriskugarriak batez ere».

Hemen ez dugu kausa guziz azterketa zehatzik egin (hori azterketa sakonago batentzat uzten dut), baina ikusten da, nola belaunaldi nagusiaren eta gaztearen artean, diferentzietatik kontrazioetara ailegatzen den, eta kontrazioetan amorrazio giroa sutan jartzen.

Azken finean, haserrea eta amorrazioa dira nagusi euskal politika kulturalen. «Abere gaiztoa da gorrotoa».

Joxe Azurmendi

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Landolako 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkiñak:

Landolako 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumaiakarrogi, 7'gn

DEPURACION DE AGUAS S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia
edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko
zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordóniz, 44

BILRAO

LIBURUAK

GURUTZ ANSOLA USA-REN AGINTARITZA ETA

DOLARRAREN AHULEZIA

Zer izango eta, Mendebaleko inflazioaren azterketa, jakinduria eta gaurko datoz osatua! Batere ez!

GAIAREN BERRI

Zer bi alpatu behar ohi dira liburu bati buruz: gaia eta azterketa. Zabaldua dago —ez arrazoirik gabe—, inflazioa ekonomian ageri arren, Mendebaleko arazo politikorik gaitzotena dala. Mendebaleko problemarik ikaragarriena. Gaiaren garrantzia!

AZTERKETAREN BERRI

Zientzia, azterketa baten balioa ezaugarri hauek ematen dute, batez ere

a) Datoren biltze argitsua.

b) Bildutako datoren teori-erabilte zuzena.

d) Ondorioen neurritze egokia (datoren eta teoriaren arabera).

Irurak aurkezten dizkigu, bete betean, liburu honek. Esango gen-
duke, G. A. ren buruan, berez jar-
tzen dirala datuak bakoitza bere
lekuan. Baina, oraingoan, liburu
irakurri eta gero, uste eze bertan
agertzen dirala dauden datu guz-
tiak, eta alferrikakoa litzakeela bes-
te edozein.

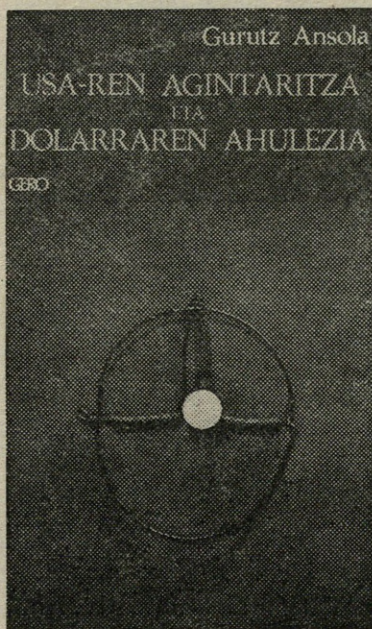
Ez dugu G. A. ren azterketa teo-
rikoa bakarrik aurkitzen. Baita bes-
te teoria jakingarrienak ere, zu-
zen adierazita eta epaituak. Kul-
tura sail ikusgarria denontzat.

Ondorioen berri, ez du litekeena
baizik eskeintzen. Gogoan du beti
gaiaren garrantzia eta zailtasuna.
Iritzi biribilak utzirik, geldi geldi
zabaltzen ditu bere ikuspideak, be-
ti ondorengo azterketa obearen
egarriz.

AGERPENEA

Iru parte ditu liburuak, berez eta
eginez ondo elkar loturik irurak.
Lehenengo partean, Mendebale-
ko inflazioaren azterketan ari zaig-
u, alderdi guztietatik jardunaz.
Inflazioaren esplikabide munduan
erabilienak lekuko: diru-kopuru,
gehiegizko eskari, kostu-goratzeko
egitura eta abar.

Bigarrenengo partean diru-sistima-
ren historia. Egileak «laburra» dei-
tzen dio. Guk, oster, obeto esan-
go genduke «sintesis mamitsua».
Adibidez, ez da asko E. Victor
Morgan-en «Historia del dinero»
irakurri dugula. Zer esaten dugun,
jakinaz esaten dugu. Asko dira gu-
tarteak, Baroja eta Unamuno be-
zain gizon argirik ez dagoela eus-
kal sailean jaiotzerik uste dutenak.
Baina jaio ziran. Ez zaigu gizon
argirik falta izan eta izango, ha-

lako gizonak euskeraz egitea bai-
zik. Ba datoz bidean!

Beste aldetik, gaurko diru-egoera
eta erakundeak ezagutzeko, ez du-
gu, liburu hau ezker, beste inora
jo beharrik; bertan dugu, euske-
raz, argi eta garbi.

Irugarrenengo partean, Usaren ja-
rraiera latza eta larria erakusten
dugu, agintearen nahikeriatik eko-
nomiaren krisira.

EUSKERAREN BERRI

Konturatzen ote gera noraino iris-
ten ari dan gure euskera, zabalean
eta sakonean? Zelakoa dan G. A. ren
euskera, ez nik jakin. Bai, oster,
euskerak ekonomia menperatu du-
ala, Gurutz Ansola eragile.

Zenbat hitz tekniko erabili ote
ditugu euskeraz ekonomiarren ar-
loan? Egunko gutxi, behar bada.
Baina euskera sartu da ekono-
mian, bere muinean. Menperatu du
ekonomi-zientzia. Liburu hau ira-
kurtzerakoan ikusten dugu garbi
garbi: ezertarako erderarekin go-
goratu gabe irakurri ditzakegula
ekonomi azterketak, gorenengo
mailan, betiko euskerazko gaiak
balira bezela. Horixe da dana!

Lehenengo pasadan, bi ekital-
dian irakurri dut liburu osoa. Go-
go onez irakurri dut berriz, lasaia-
go, ikasten, azpimarkatzen, ager-
pen bat eta kritika labur bat egi-
teko asmotan.

Agerpena hau da. Urrengo ba-
tean kritika laburra.

ZORIONAK!

Jenaro Garate

Juan Luis Goenaga

edo gazteria erresponsablea

Orain dela gutti, Alkizara igo nintzan, Goenaga
pintorea eta honen obra bertatik ezagutzearren, be-
rriki saritua izan baita Euskal Pintura Sariketan. Hotz
zegoen eta haren etxean supazterreko enborrek bero-
tu gintuen piska bat. Sua eta argia eta itzalak elka-
rrekin jolasean ari ziren... «orduan, izadiaren bizl
ilun guztia taupadetan; orduan, gaueko mila hots iz-
kutu aditzen zirenean...» (Alzateko Jauna eta gogora-
tu zitzaizkidan... Euskal Herriak Goenaga gaztea be-
zalako pintoreak behar ditu. Dena utzirik, bokazioaz
egokitu zalonari helduko dion jendea. Jakituriaren eta
zientziaren alor bakoitzean erantzukituko den jendea,
experimentalismoa eta amateurismoa baztertutik.

Goenaga ikaspide baita, izan ere, bere zintzotasu-
nez: dena utzirik du eta, bere bakardadearekin eta
memoriarekin zuhaitzetara eta landetara, gauetara eta
ilargitara jo du. Eta han ekin dio fantasiazko eta, ba-
tik bat, errealtatezko mundu bati sorrera emateari.

Gela handi, hotz eta horma harroturiko batetara
sartu ninduen eta han, piskabanaka eta lotsaz edo,
erakutsi zizkidan seme-alabak, koadroak, oroigarriak
eta errealtateak eta... argia ilunarekin, eguzkia lau-
soarekin, hau da, elkarren kontrako indarrak elkarre-
kin jolasean adierazten zuten koadro multzo bat. Oso
atsegin izan nituen iduripenezko paisaje handi eta za-
balak eta ororen inguruan dabilen errealtate magikoa-
rekin zituen jokuak. Gris eta marroiekiko eta, neurri
betetan, berdearekiko zentzu berezia du.

Hala ere, haren mundu abstraktoa da gure geo-
grafia —nola fisikoa hala gogokoa— egokien adie-
razten duena. Beti pentsatu izan dut, gure euskal
mundua eta subkontzientea oso aberats direna eta ez
dugula horietan behar aina aztertu. Goenagak ekin
dio. Etorkizun handikoak dira haren lehen urratsak.
Orain dituen loturetarik zenbat eta libreago egon,
orduan eta lan borobil eta pertsonalagoak sortuko
ditu. Hala iritzi nien bitxi xipi haiei, xipi izanik pro-
porzioa eta kolorea oso egoki taxuturik baitzituzten,
relazio asko sortuz eta mundu horretan irakurleari

sartzen lagunduz. Obra xipi horietan zenbait euskal
pintoreren eragina gutiago igertzen zen.

Goenaga izan, gaztea da eta hori egia bat da. Eta
bide horri seriozki jarraitzen badiu, ondorio handia
eman dezake gure Pinturan eta argi handia egin gu-
re mundu hits eta aldrebes honi. Haren pintura biko-
tzari, gure egunoroko errealtatearen irudi argi bat
deritzat nik.

EDORKA KORTADI OLANO

III Euskal Anthropologi Astea Bilbon

Gai Jenerala: TEKNIKAREN HISTORIA

Zuzendari: Julio Caro Baroja

1973-IV-2an, astelehenean: Zabal-
tze eguna.

7,30etan. Gizona eta teknika:
Doktor Julio Caro Baroja jauna.

8,30etan. Historiaurrea. Harria
lantzeko teknikak.

Doktor Jose Maria Merino jau-
na.

1973-IV-3an, asteartean.

10,30etan. Jendaurreko elkar hiz-
keta.

Gaia: Gizona eta harria lantze-
ko teknikak.

Partaideak: D. Julio Caro Ba-
roja, D. Ignacio Barandiaran, D. J.
Miguel Barandiaran, D. Javier
Forteza, D. Rafael Garcia Serrano,
D. Mario Grande, D. Francisco
Jordá Cerdá, Mr. Georges Lapla-
ce, D. Jose Maria Merino, D. Luis
Benito del Río, D. Enrique Va-
llespi.

Hitzaldiak.

7,30etan. Ateratzeko teknikak.
Oihan industriak.

Manuel Ruiz de Urrestarazu jau-
na.

8,30etan. Ateratzeko teknikak.
Abeltzaintza industriaurreko ekin-
tatzat harturik. Fermin Leizaola
jauna.

1973-IV-4an, asteazkenean.

10,30etan. Jendaurreko elkar hiz-
keta.

Gaia: Ateratzeko teknikak. Oi-
han industriak. Abeltzaintza in-
dustriaurreko ekin-tatzat harturik.

Partaideak: D. Julio Caro Ba-
roja, D. J. Miguel Barandiaran,
D. Antonio Cillán Apalategui, D.
Domingo Epalza, D. Fermin Lei-
zaola, D. Jose Maria Martinez de
Aguirre, D. Bernardo Mesanza, D.
Manuel Ruiz de Urrestarazu.

Hitzaldiak.

7,30etan. Burdin teknikak, olak
eta burdingintza.

Leandro Silván jauna.

8,30etan. Baserri-eta industriara-
ko tresnagintza.

Luis Maria de Juana jauna.

1973-IV-5ean, ostegunean.

10,30etan. Jendaurreko elkar hiz-
keta.

Gaia: Burdin teknikak, olak
eta burdingintza. Baserri-eta in-
dustriarako tresnagintza.

Partaideak: D. Julio Caro Ba-
roja, D. Antonio Gonzalez Salazar,
D. Luis Maria de Juana, D. Ma-
nuel Laborde, D. Manuel Lecuona,
D. Leandro Silván.

Hitzaldiak.

7,30etan. Harmak.

Juan San Martin jauna.

8,30etan. Untzigintza arrantzari
begira.

Doktor François Beaudouin jau-
na.

1973-IV-6an, ostiralean.

10,30etan. Jendaurreko elkar hiz-
keta.

Gaia: Harmak eta Untzigintza
arrantzari begira.

Partaideak: D. Julio Caro Ba-
roja, D. Felix Alfaro, Dr. Fran-
çois Beaudouin, D. Quirico Bon-
tiguí, D. Ramiro Larrañaga, D.
Juan San Martin.

Hitzaldiak.

7,30etan. Erdi Haroko Untzi-eta
portu Hirigintza.

Eugène Gohienetche jauna.

8,30etan. Industri-eta portu Hiri-
gintzaren Historia.

Miguel Artola jauna.

1973-IV-7an, larunbatean.

10,30etan. Jendaurreko elkar hiz-
keta.

Gaia: Untzi-eta portu Hirigintza.

Partaideak: D. Julio Caro Ba-
roja, D. Ignacio Arocena, D. Mi-
guel Artola, D. Rufino Basáñez,
D. Ignacio Galarraga, Mr. Eugène
Gohienetche, D. Jose Maria Na-
vaz, D. Luis Peña Ganchegui.

Hitzaldiak.

6,00etan. Teknikari buruzko le-
xikographia.

Doktor Luis Mitxelena jauna.

7,00etan. Jendaurreko elkar hiz-
keta.

Gaia: Teknikari buruzko lexi-
kographia.

Partaideak: D. Julio Caro Ba-
roja, D. Juan Garmendia Larra-
ñaga, D. Luis Michelena, D. Ja-
vier Quintana, D. Ibon Sarasola,
D. Jose Maria Satrustegui, D. Juan
San Martin, D. Javier Zubiaurre,
D. Miguel Zumalabe.

PROMETATURIKO KOMU- NIKAZIOAK

P. Luis Villasante. Axularren
Theologi hiztegia.

D. Carlos Gonzalez Echegaray:
Bizkaiko lehen paperfabrikak.

D. C. Alonso del Real y D. José
M. Vazquez Varela: Euskaldun
hargin eta balen arrantzaleak.

D. Jose Maria Ibarrondo: Inge-
les oietan euskaldunak (XVIII
mendean) egiten saiatu ziren es-
pionala.

D. Rafael Garcia Serrano: Na-
farroako hotz-leku tradizionalak.

D. Ramiro Larrañaga: Euskal-
dun harmaginen ermandadeak.

D. Felix Alfaro: Euskal Herriko
harmagintza.

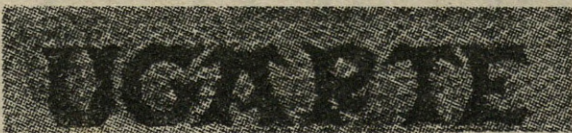
arístegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbietea, 66

DONOSTIA

leitza

EZ DA DANA: "SONUA JO TA DANTZATU"

Leitzan 1500. langilleko lantegia bat-batean sortu da. Gure bizi al-daketa horren errex eziñ egiñ. Lenago bakoitzak etxe, lur, behi, abere... zeuzkan ogia eskutaratzeko. Bera bakarrik jaun eta jabe. Orain bi iturri daukate batzuek ogia irabazteko; besteak bat. Holako bizi moldetan zailla da elkar artzea, ala ere jendea ohartzen asi da poliki poliki. Lantegi hau gora die, paper eskariak ezin ornituz ari omen dira. Ez da señaletarra alde oriatik; lan eta jornaletan ez die berdin.

GELDIERAK

Colowallen 53 gizon eta 28 neska egiten dute lan. Otsailaren zortzian iru ordu terdi gizonak eta lau neska lanari uko egin zioten. Entzun dutanez prima jetsi omen diete 150 milla rolo paper gehiago pasa behar urtean berdin kobratzeko. Lehengo makinez gainera berriak jarri —lana errazteko, zuzendariek diotenez— eta lanerako lengoak edo gutxiago.

Bat-bateko geldiera honek aurreneko deia egin du. Ez dute denek entzun noski. Behar gorriak uste baino lenago bigarren deia eman lezake.

Eurokoten 40 bat neska lan minimoa egiten asi ziran otsailaren bian; luzaz honela dabiliz.

Eurokalkon ere neskak lan gutxiago egiñaz zebiltzan.

Berriz ere noski, irri-jolas egiñaz, esango dute Leitzako Papelean neskek behar lituzketela gaitzak!!

FONDO SOZIALA DELA TA...

Langileak ileko orrenbesteko bat ematen dute, norbait ogei egunetik gora gaixo badago, jornalaren erdia ordaintzekotan; alargun, zarsari eta holako gauzetako ere bai. Zurrumurru pixkoat asi danean Zukua zulatua ote zegoen edo. Kontuak oker edo... II batetik bestera milloi bat azaldu omen da.

IGANDETAKO LANA

Lantegi honen asieran igandetean ere lan egin beharra gertatu zan aurrera ateratzekoetan Garai hartan igandetean artoa erein edo belarra etxeratzeko, baimena apaizari eskatzen zitzaion. Lantegiko atean ere hantxe jarri zuten Elizaren baimen hori paper batean idatzirik.

Geroztik urte asko joan dira. Dirudienez eta nagusiak dituzenez PAPERERA EZIN OBEKI DOA Beraz aski! Ez diteke Elizaren soinean jarri gehiago igandetako lan hori. Gainera, aste santu, korpus eta gainerakoetan ere lanean ari dira lantegi hontan.

Nagusiek dituzenez langillei laguntzeko ematen omen dute lana igandetean. Igande goizean 950 peza; eta arratsaldetik edo gauek lan egiten badezu, 1.050. Asteraunean baino iru aldiz gehiago. Igandetean ez du galtzen izango ba nagusiak? Asteraunean 8 ordu gutxienez lan egiñ eta zenbat ordaintzen dizkio nagusiak? (Igartzeko, igandetako jornalari begira).

Asteraunean zor zaiona ez ordaindu ta "mesedea" egiten diola esanaz iganderako lana... Nork nori egiten dio mesedea?

Elizak diona betetzen badute: "Bakoitzari ordaintzeko dagokiona". Asteraunean lan gutxiago egiñaz eta igandeek elkarrekin, pasako lituzkete amaika familik.

ELKAR-IZKETAK ASKI OTE GIZONEN ARAZOAK ZUZENTZEKO?

"Elkar-izketak" esan nahi du gutxienez bi direla (entzuten duena eta itzagitzen ari dana). Egiazko elkar-izketan arazo geienak zuzendu litezke. Baina askotan gertatzen da indarrak in dagoenak, galderak, erantzunak, erabakiak, denak bakarrik egiten dituala. Kontuz ahoa ireki, amen esateko ez bada!

Indartsuak, menpekoen itza ez

badu entzun nahi edo entzun eta ez badu arretaz artzen... Zer egin? Indarrez gauzak zuzentzea ez da txalogarria. Nork nahi du indarkeria? Baiñan indartsuei menpekoen bizitza ez bazaie axola; ta heien itza ez badute entzun ere nahi, beharturik gaude erabaki zuzen eta argiak dagokien bidean betetzea.

Indar, maltzurkeri eta beldurpean bizi diranak ere azkenean nazkatzen dira. Beldurrak ez du beti mahastia zaintzen. Hor daukagu Ipar-Amerikanoak ere, munduko indartsuenak uste izan arren; azkenen, Viet-Nam exkax uste zan harekin, makurtuta elkar-izketan. Elkar-izketa lortzeko beharrezkoa baita batzutan indarra. Berdintasun, askatasun eta pakea ez baitira zillarrezko ontzietan serbitzen direnak.

J. ALEMAN, Z.

eibar

SARITUA

Aurrezki Kutxa Muzizipalak Eibar-ko seme jator bat saritu du. Saritua izan dan lana: Monografia de Elgueta. Bera, Juanito San Martin, Moguel-en Biografia, Zirikadak, Eztenkadak, Euskeraren Inguruak, Uhin Berri, ta Hegatsez idatzi dituan idazle langilea. 1956-garren urtean idazten asi zanetik gaur eguneraino lan eta lan ari izan dan gizona, Euskaltzaindikoa, eibartarra. Benetan saria merezi zuana: Zorionak.

Orain galdeera bat Eibartarri: Irakurri al dituzute ZIRIKADAK ta EZTENKADAK? Gure errian ta Plentxian ezer parregarrik gertatu bada, idatzi oietan aurkituko duzute. Ez du barkamenik San Martin-en idatzi bat, gutxienez, irakurri eta zer bait erreza ta pozgarria aurkitzea nai baduzute, zer obe bi autetik bat, edo biak baino?

EUSKAL MEZA

San Jose egunean Euskal Meza bat izan zan Karmeldarretan. Eliz osoa bete-beteta aurkitu zan ta Kezka-ko txistulari ta dantzariak lagundu zuten meza au apaintzen. Aita Karmelo ta Aita Rufino, bertsolari bikainak, neurri neurrian itz eginaz, jende guziari pozezko ikarra baten aurkitzen zirala ao batez esan eragiteko aalmena izan guten.

Jakinean izatea nai dutenentzat, datorren Euskal Meza Pazko igandean izango da. Itxaropen osoa det au bezain zoragarria izango dala.

S.C. ARRATE

S.C. Arrate-tik oar batzuk artu ditut ta uste nik bezain interesgarriak aurkituko dituzutela.

«Otsailaren 13'an S.C. Arratek bere Urteroko Biltzar Orokorra ospatu zuen. Eta arrigarri baldin bada ere, inork uste izan zaikan baino gelago ziren arratsaldeko 8'etan bertako Gela Nagusian.

Gastor Garate irten zan lehendakari eta Euskal Kultur Batzordean, Luis Alberto Aranberri (ainbeste mami duan Zenbat Gara-ren Amañño idazlea).

Osatuz Euskal Kultur taldea, Luis Alberto Aranberri-kin ditugu: Alberto Lopez, Arrate Insausti, Yon Bergaretxe ta Pepi Insausti.

Hauetzaz gainera, gaur jakin dugunez, benetako giroa dago S.C.R. Arraten, ala ba, datorren jorralaren 4-5 eta 6-rako Itzaldi hauek dira antolatua:

—4'an Mikel Ugalde eta «Langileria Historiaren Zehar».

—5'an Xabier Mendiguren eta «Europa-ko ezker berriak».

—6'an Mahi biribila-Imanol Laspiur, Gurutz Ansola, Ramontxu Kamblong, Xabier Erdozia eta Joseba Intxausti erdiko dutela mintzatuko dira «Ekonomiaren zelnbat motataz ta Koperatibataz».

Aurreko berrietan Garate jauna izendatu zuela bakarrik nekien baina asko pozten naiz eibartarrik jatorrenetakoak artu dituztelako. Zorionak danori eta lan eta lan egiten jarrai zazuela.

ESKOLA ARMERIA

Eskola Armeria-ko zuzendariak agiri bat bidali die Eibar-ko lantegietako ekonomista ta teknikari GUR-ek egin duan lan bati buruz artu emanak izateko. Oso ongi

daude, Eibar ta alderdietako gazteen ikaskintza ta etorkizuna jokatzen dan ezker.

Garrantzi aundia izango duten urtean, jakinean aurkituko zerate aurrerago.

ARRATERUNTZ

Urtero bezela, Arrate-ko igoera oso ongi antolatua izan da. Txirrindulariak, Deportiboa, dana zoragarri, azkenez leenak Arrate-ra eltzean ta ezkilak jotzen asi direnean aterrik izandako goiz otz ontan edurra edo txingorra mara-mara egiten asi da. Nork daki zer bietatik?

KRUZETA'TAR ODILE

errenteria

EUSKAL KULTURA ASTEA

Zoragarria benetan, otsailak 26 Martxoak 4'an bitarte, Ereintzak eskeini digun EUSKAL KULTURA ASTEA. Bazegoen geure ballaran orrelako euskal giroa sortzearen edo indarberritzearen premia. Au adierazterakoan ez gara teoriak ari, praktikatasunez baizik. Euskal gizarateak, argi eta garbi erakutsi digu bere erantzunarekin barruan zuen euskal kulturaren egarria. Argibide bezala, itzaldietan, naiz eta gizarateak itzaldiak oso atsegin ez izan, berreun bat entzule, batez beste izan dira, eta entzuleen iritzia jaso ondoren, esan genezake itzaldiak apartakoa izan direla.

Orain ikusiko dugu astean zear zein ekintzak izan diren.

Astelenean, Joseba Inchausti, «Euskal Herria Erromatarren garaia» mintzatu zen. Ikusi genduen, garai artako euskaldunak ez ziran ain kaikuak.

Astearnean, Oñartzungo Intxitxu antzerkitaldeak, Aralar lana eskeini zigan, zinema betea zegoen, ikusleek gogoz izan ginen, oartuaz lana ta antzeslarien aberastasunaz.

Asteazkenean, Anjel Lertxundik, izlari zelarik, euskal literatura zertu zuen, labur eta sakon adierazi zigan euskal letratan, izan diren eta gaur egun diren idazleak. Pozik egon gaitezke geure erritar diren bi idazle aitatu zituelarik, Koldo Mitxelena ta M. Ugalde. Ezin dugu Mikel Koldorekin paretu bainan biak erriko seme direnez poztu egin bear.

Ostegunean, Jose Mari Larramendik Artegintzaz itz egin zuen. Gai ez zan ulertzen errexa, baina konturatu giñan zer gutti dakigun gai onetaz.

Ostiralean, Xabier Lete eta Jose Arzek olerki erakusketari ekin zioten. Oso ongi erakutsi ziguten olerkieren berri. Baita konturatu ere goi mallako olerkariak direla.

Larunbatean, Abesti jaialdia izan genuen. Abeslariak goi-mallakoak baldin baziren, baita onetaz jendea oartu, ere, ez genuen On-bide zinemaren orrelako betealdirik ikusi, abeslariak saio ederra eskeini ziguten.

Igandean, bertsolari gazteen saioa izan zan, zinema betea zegoen eta bertsolarien saioa ez zan nolanaikoa.

Pintura azalketan ikusi genituen euskal margolari onetarikoen margoak, margo askoek ulertzen zaieak zitzaizkigun, baina jabetu giñan lana ta pentsamenduaren balioaz.

Liburu azoka berriz, zoragarria benetan iduritu zitzaigun. Ikusle asko izan ziran eta erosleak ere ez ziran gutti. Liburu mordoak saldu zen. Saltzeak, Errenterian liburu azoka bear zala adierazten digu. Geure ustez liburu azokak, erriari euskal kultura bideetan sar dedin errestasuna eman dio. Liburu aukera bazegoen, eta argitaraldi onenak eta sakonenak bertan parte artu zuten, baina liburu denak ikusiz gero, konturatu ginen lehen Etor zena, eta orain Gero bihurturik dugun argitaraldiaren lanak bereziak zirela, idazle, gai eta izkera aberatsak erabiltzen dituela.

Zorionak Ereintza Elkarteari, eta urrugue Euskal Kultura Astea lehenbailehen izan bedi.

ANTZERKIAK

Apirillaren 4'an eta 6'an, Añarbe zenaren omenez eta Ereintza Elkarteari erakutsi antzerkiak izango

ditugu. Bitako egun batean Donostiko Xaribari antzerkitaldea antzes-tuko du, beste egunean berriz Ereintzako antzeslariak «Dollorra» izeneko lana antzestuko dute.

MAHASTI

bergara

AUTOPISTAK EDO EZERTARAKO EZ DIRAN ITZAK

Gai au bizi bizi errian dagoanez, eguneroko leloa danez, lerro zerrrenda auek gai onekin beteko ditugu.

Oraintxe bai sinisten degula Udaletxearen eta jende geienaren asmoak, utsean gelditu direla.

Joan dan astean zurrumurru bat zabaldu zan errian esaten zuana mai biribil bat izango zala Udaletxe-ko gela nagusian eta bertan aintzakotzat artuko zirela jendearen iritzia gai oni buruz.

Atzo gabeko Gazteiz-ko «Norte Expres»-en irakurtzen genduan batzar ori etzala izango Udaletxeak etzualako ofizialki iritzirik eman, «gaizki ulertutako batean baten itzak izango zirela»...

Gure iritziz, batzar ortan inje-niero geiegi azalduko ote dan eta auen iritzia oheagoak izango ote diran agertutako planoak baino; merke egin bearra, erria izurratuaz, zenbait gauzetarako, erria, bainan onen beldurra dagoanean...? Or konpon Mari Anton, txakurrak bustana beria jon.

Esan oi da, danentzat azoka txarrik ez omen da izaten, eta guri, bergararri, zer bait ona ekarriko digu autopista alan egiten danean; edozeñi arrokero erakutsiko diogu erri erditik igarotzen dan zubia eta onek eramango dun irakurgaia:

PUENTE DEL ASTAKERI. ERIOTZA

Azkargorta eta Kortabarria-tar Fernando joan zaigu 53 urterekin. Bergarako margolariak maixo bat galdut dute, eta Bergarak seme jator bat, gizon on bat.

Ez genduen sinisten berri txar au egia izan zitekeenik, bainan, alaxe zan, gure Fernando, Jaunaren besoetara joan zaigu.

Ezagun zan aren il elizkizunean zenbait lagun zituan. Santa Marina eliz ateak irikita egon ziran. Ainbeste lagunak nai izan zuen azken agurra eman!

Inguruko margolari asko emen ziran. Eibar, Arrasate, Donostia, zenbait arabar eta napar; ezagun zan bai, errian ezik erbestearen agertu zuala bere gizatasuna.

Santa Marina-ko abeslariak saiatu ziran on Miguel Gonzalez Bastida-ren meza abesten.

Arzopreste jaunak Sorondo-tar Imanolek, egin zuan Itzaldi jatorreko itzekin bukatuko det:

«Saiatu zan Euskalerriko argiak pintatzen, jaunak eman dezaioa betiko argia».

Bere emazte Josepita, seme alaba, anai arreba eta aide guziel, gure egitazko samlin agurra. G.B.

MENDIKOI

pasai donibane

IRAKASLE AGIRIA

Edozein hizkuntza ikasi nahi dugunean, hau da, alemana, rusoa, frantsesa, ingelesa edo espainola,

irakasle tituludun batengana jotzen dugu. Irakasle honi, irakas-kintzan aritzeko, behar-beharrezkoa zaio berak ikasitako ikaste-txearen agiria agertzea; horrela adieraz dezake, neurri batean behintzat, hizkuntza hortan iharduteko gauza dela.

Azkeneko bolara hontan, euskerarekin ere, hori bera egiten hasia da Euskaltzaindia, irakasle agiria edo karneta banatzen alegia. Azkeneko banatze hau, Elgoibarren izan zen, Urruzuno ipuiliaren omenaldian.

Gure ikastolako andereñoak ere kursilo bat egiten ari zaizkigu, irakasle agiri hau irixteko asmoz. Izan ere, «nolako irakaslea halako ikaslea», esan ohi da. Horregatik gure ikastolako andereñoak, euskara umeei behar bezala irakasteko, jo-ta-ke ari zaizkigu ikasketa hauek egiten. Aurrera!

TXISTULARIAK

Txistulari talde ederra dugu herrian, gaztek osatua. Nere ustez, ez zaio behar luken garrantzia ematen txistularitzari. Txirrindularia, esku-baloilaria, fubolariak... «kategoria» gehiago izaten du jende askoren artean. Eta ez gaitu batere harritzen! Izan ere, telebisioak «lege» bezala jarri bai du, asteazkenean, futbol partidua jartzea; eta kirol hau ez bada, beste edozein eskeintzen digu.

Hala eta guztiz ere, gazte hauek aurrera doaz Pedro Mari Seinen ardurapean. Oraindik orain, herriko plazan hasiak zaizkigu, bost txistulari eta bi atabalari, saio eder eta mamitsuak eskeintzen dizkigutelarik.

Hona bada, eginkizun ezin eder-ragoa igande eguadiarako, gazte jator hauek eskeintzen digutena Pedro M. Seinen zuzendaritza pean. Zorionak eta ekin gazteek!

LANTEGI ARAZOAK

ASTILLEROS LUZURIAGA-ko langileak, hilabete 7'erdi huelgan edo greban igaro ondoren, sartu dira. Horrela eman dute erdal egun-kariak arazo honen berri. Ondolabur eta motz eman ere arranoa!

Ergelak eta inozoak pentsa dezakete gauzak bere onetara etorri ditala. Guk, ordea, ezin dezakegu sinets, arazoak konponduak izan direnik, kaleratuak izan diren 37 langile hoiek KANPOAN jarraitzen duten bitartean.

Lerro hauek idazten ari gerala-rik, bi eskari egiten dute langileek:

A) Enkargatua bere lan-lekutik ken dezatela.

B) Kaleratuak onartuak izan ditazela.

Gogora datorkigu Bilbaoko Go-tzaiak edo Obispoak berriki esan duena, behar gorrian arkitzen diren langile hoiei buruz (tamalez ERDERAZ eman digu): «Deben valorarse con delicadísima ponderación, dentro de la más equanimé justicia y respeto a los derechos de la persona humana, las posibles causas del despido, teniendo muy en cuenta el gravísimo perjuicio que se produce al hombre por un despido, sobre todo definitivo, que puede condenar a él y a su familia a una situación presente y futura de difícil supervivencia».

Gure herrian nahiko kezka eta ezinegon dugu hainbat familian.

HERIOTZA

Joan den astean, Antonio Tre-cet Galparsoro, 60 urtetan hil zitzaigun. Goian Bego.

Har beza bere emazte eta gailontzeko familiak gure samnik beroena.

Iñalurretak

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

idiazabal

HERRIKO UMEEN KRISTAU EZIKETA

Aspaldi hontan hutsune handi bat arkitzen genduan umeen heziketari buruz eta batez ere kristau alderitik begiratuta.

Bat da hutsunea ikustea eta beste bat hutsune horri erantzun jator bat emateko zerbait egiten hastea. Esan dezakegu ordea danak ez dirala lo egon, baizik herriaren aurrean beren ideak azalduaz, umeen heziketarako laguntasuna eskatu zuten eta eskari honek erantzun, leiala izan zuan, apaiz, lekaime, eta guraso, guzira 25 bat hezitzaile edo katekista alkartu dira eta eman diote ekintza jator bati hasera.

Ehunda berrogeita hamarretik gora dira heziketa hau hartzeko beren borondatez prestatu diran umeak. Igandero alkartzan dira bakoitza bere katekistarekin goizeko hamar eta erdietan, eta hamaika eta erdietan talde guziak alkarturik herriko eliza nagusian meza, bertan umeek parte hartzen dutelarik.

Katekista edo hezitzaileek ere astero izaten dute beren billera, beren taldeko umeak nola dijoazten aztertuta eta iganderako zerbait gertatzearen.

San Jose egunean, aitaren eguna ospatzen gendularik ume eta gurasoentzako zuzendutako meza izan genduan; beraz arazo garrantzitsu bati erantzuna ematen hasiak dira gure herrian.

Honekin ez dugu esan nahi akatsik edo hutsunerik ez danik ikusten, baiñan zuzentzen ahaleginduko dirala uste dugu.

Eta azkenik ez gaitezen ahazt idiazabalgoo ume gehienak euskaldunak dirala eta heziketa euskaldun bat zor zaitela.

AXARI

bilbao

HITZALDIAK DEUSTUKO UNIBERTSITATEAN

Azken aldi honetan Deustuko Unibertsitatean eman diren hitzaldiak honako hauek izan dira: Ruiz Olabuenaga irakasleak bi eman zituen Euskal soziologilariak Azkoitiko zalduntxoengandik hona delako gaiari buruz bata, eta Bizkaiko hirigintza azterketari buruz, bestea. Gaztelaniz izan ziren bi hitzaldiok eta larogeiren bat entzule edo elkartuko ginen, batez ere «gizarte zientziak» delako ikasketak egiten ditarduen jendea.

Ez dut uste hau denik lekurik egokiena bi hitzaldi horien zehetasunak emateko. Hala ere esan beharra dago zenbait gauza jakinarritu jabetu gineela: Historia aldetik badugu zer ikasirik gure gizartea interpretatzen ahalegindu direnei buruz. Bestalde, Euskal Herriaren hirigintzari buruz ari garenean, askotan etorkizuna oso urdin pintatu digute, baina hizlariaren iritzia, alderdi honetatik, ez da batere lasaigarria.

Beste hitzaldi bat ere izan da Deustun oraindik orain, martxoaren 14an hain zuzen, Europako nazionalitatei buruz. Hizlari Deustuko Unibertsitatean irakasle den J. A., Obieta izan genduen. Nazioarteko zuzenbidea erakusten du gizon prestu honek eta bere hitzaldira hainbat jende etorri zen, euskaldunoi zuzen zuzenean dagokigun gaia dela eta. Zuzenbidearen alde ikutu zuen gai hau, beraz, eta guztiz interesgarria irizti genion. Oraindik oso urrutiko dago gure helburua, baina zerbait itxaron omen daiteke, batez ere Europari dago kionez.

KANTARIK

Martxoaren 15ean kantaldi bikain bat eskeini ziguten Benito Lertxundik eta Xabier Letek Deustuko Unibertsitatean. Programetan Lourdesen izena ere agertzen zen, baina ez genduen bere ahotsik entzun, beste biei laguntzeko izan ezik. Baina hara joan ginenok pozik gel-

ditu ginen kantari hauen ekinaldiarekin.

Antolatzaileak apur bat gaiztatuak arkitu ziren, ez bait zuten espero halako jendetza inguratuko zenik jaialdi horren usaira. Horregatik, uste baino beranduago hasi zen, eta, uste baino jende gehiago gelditu zen kalean. «Ez dok amairu»-ko kantari hauek ez dira aspaldian Bilbo alderdi hauetatik azaldu. Hemen bilatu beharko da, batez ere, jendeak egin zien harrera ona.

Alferrik izango litzake jaialdiaren gorabeherak aztertzea. Erraz asma daiteke bi orduan kanta ederrik asko entzuteko aukera izan genduela. Nere ustez, askoz biziago gerta zitekeen kantari bakoitzak bere saioa eten gabe eman beharrean, txandaka egin izan balute. Bestela, aspertu ere egin daiteke norbait. Horregatik, Benitoren ekinaldiari luzeegi irizti genion dena segidan egin zuelako. Dena dela, han bildu ginenok (milatik gora izango ginen) gogoz txalotu genituen kantariak. Giroa benetan jatorra iruditu zitzaigun: gazte jendea, batez ere; denak ahal zuten lekuan jarrita: eszenarioan, lurrean, tribunetan... Jaialdi bikaina beraz. Eta gehien zein gustatu zitzaigun galdetuko baligute, Lete izan zela esango genduke.

Jaialdi hau Euskal Kultur Mintegikoek antolatua izan zen. Bi egun lehenago, beste kantaldi bat ere izan zen Zuzenbide Fakultateko zenbait ikasleek antolatutako. Kantaria alderdi hauetatik oso ezaguna den Natxo de Felipe izan zen. Honek bere berea duen era bereziaz kantatu zuen eta, esan zigutenez, bi haramonean etortzeko ziren kantariak zirela eta «zerbait» esan omen zuen.

BERRI TRISTEA

Berri tristea izan zen benetan hemen J.A. Etxebarrieta zenaren heriotza. Otsailaren 25ean izan zen hau.

Bere arimaren atsedenerako San Antongo elizan eman zen Mezataria lagun ugari agertu zen eta, pentsa daitekeenez, beste asko izan ziren beren azken agurra egiterik izan ez zutenak, ezinaren indarrez.

Lerro hauek, berandu bada ere, gure herriaren alde lan egin zuenaren oroitzapen bihotzeko izan bitzez. Golan bego.

DEUSTUAR

arrasate

GALDEZKA

Nahiz eta berri emaile zintzoak izaten ahalegindu, ez dugu ofizialki jaso «Danok» koek «Liburu eta Diska Azokan» antolatu zuten, liburu azterketa eta kritika lehiaketan zenbait lanen berririk.

Ez genuen itxaropen handirik lehiaketa hortan (gure Arrasate oso ahula baita horrelako sor lanetan) baina pentsatzen genuen interesgarri eta egin beharrezkoa zela.

Baina harrigarriena, hiru hilabete pasa eta, oraindik ez digutela berri bat ere eman. Uste dugu, arpidunek, gutienez beste zerbait merezi dutela. Guztioz poztuko ginate berriak jakingo bagenitu, eta huts eginiko intentioak ez ahal dira interesgarriak?

HITZALDIK

Hilabete honen bost eta seiaren gure artean hizlari izan genituen Xabier Kintana (astelehenean) eta Joseba Intxausti (asteartean). Lehenengoak «Hizkuntza eta Literatura arteko harremanak» gaia astindu zigun batez ere literatura tradizioan nola finkatu litekeen adieraziaz. Bigarrenak, berriz, Euskaltzaindiaren kondaira inguruan: «Euskararen etorbideak». Jakinaz, era honetako gaiak zenbaiteko harrera izaten dituen gure artean ulertzerreza da hain jende guti biltzea, halere badugu itxaropen sendoa aurrerantzean gehiagotuz joango dela Arrasatetar entzulegoa.

POP ETA FOLKEN INGURUAN

Itxuraz, kantaldiek, hitzaldien aldean gustagarri gertatzen dira, zeren joan den asteazkenean Laboa eta Zabalka aretoa ia betetzea lortu zuten. Baina oraingo honetan

ere, maiz gertatzen den bezala teknika eta antolatzaileen borondatea ez zeuden ekarrekin ados, hots mikroak ez ziren behar bezala aritu.

Lehenago genion bezala, ezin dugu bereziki artista bakoitzaren dohaiak aztertuz saioa kritikatu, nahiz eta bakoitza besteetik hain urrutiko egon (bat kantari guztiz herrikoia, abots apala, gusto guzien atsegingarri ta bestea berriz harriarizko instrumentista, hamalaka tekniken jabe dena, eta guri iduritu arren gusto berezi bakar batzuen mailakoa behar lukeela, azken finean denen gustagarri gertatu zena).

Lehenago genionez ba, biok, elkarren artean hain desberdinak izan arren, bi estilo hauk txit ongi koordinatzen dituzte (batez ere azkenengo obran) eta beren teknika landuekin protesta garrantzitsu planteatzen dute. Kateak itsusiak baitira hilotzaren gorputzean...

Baita ere berezgarria zera da: bi artisten artean ordu t'erdiko jaialdia osatzea. Oso txalogarri da eta goi mailako artista direla frogatzen du horrek.

MASKELU TALDEAK -4-

markina

ZERUTXU ALKARTEAREN BATZARRA

II onen 18an, eguerdiko 12etan izan eban alkarte onek urteko batzar nagusia 300 bazkide dituan alkarte baterako, gutxi izan giñan batzartu giñanak.

Eguraldi ona argitu zan eta orrez gaitzera egun bi jai... mendirantz urteteko gogoak geiago egin eutsen batzuri.

Sartzeakoak batzar-tokira sartu ziranean, asiera emon jakon batzarrari.

Leenengo igazko erabagiak irakurri eta onartu. Ondoren diru gora beerak aztertu ziran. Gero, ZERUTXU Dantzari taldearen ibilerak; eta azkenez, zer egin dan urte barruan eta zer egiteko asmoa dogun.

Egin danari buruz, ez dogu ezer esango, eguneroko ekintzaz landa, oso gutxi egin izan da-ta.

Asmoak bai, ugari ditugu. Ona emen batzuk:

1.—Batzar toki bat. Ikastolan bertan utsik dogun gela aundi bat atonduko dogu orretarako.

Nortzuentzat?:

Jakina denez, alkarte onentzat izango da. Baina baita beste talde onentzat ere: Kili-kili Sariketan sartuta dagozen umeen arduraduentzat.

—Udako kolonietako arduraduentzat.

—Dantzari gaztetxoak alkartzeko eta abar.

Zertarako?:

—Batzarrak egiteko.

—Lanerako (Kili-kili-ko umeen lanak zuzendu). Laster urteteko dan «TIKI-TAKA» umeen euskal orritxoak gertatu eta abar.

—Geure buruak euskal kulturaz jatzeko. Ortarako liburutegi txikitxo bat jarriko da. Baita Euskal Herriko mapak ere jarriko dira gure Erria obeto ezagutzeko.

2.—TIKI-TAKA: Umeentzat egin dako aldizkaritxo bat dogu au. Oraindik ez da jai, baina bidean da...

Bere elburua: Umea bereganatu naiez guregana sartu dan erdalgiroaren aurka egitea. Ondo go-goan dogu zein indar aundia dauan telebistak umeengan.

Orrez gaitzera, «Erriko» (Estaduko, zuzenago esateko) eskola aundi orreek datorren urterako or egongo dira zabalik, esnatu bako gurasoen umeak erdalkabian artzeko prest...

Zerbait asmatu bear, bada, gure umetxoak euskal-giroan jarrai dagian.

3.—Txistulari talde bat sortzeko asmotan ere bagabiltza.

4.—Inondik aal bada, euskal gaitz itzaldiak orain arte baino sarriago izan nai ditugu.

Norbaitek, bazkideak euskal gaitan geiago jantzi bearra azaldu eban.

Ortarako, euskal liburuak aal diranik geien erosi eta irakurri; baita euskal aldizkariak ere. Bazkide guztien etxeetan euskal aldizkari baten arpidetza izan bear leukeela.

ZERUTXU ALKARTEA

lezo

HITZALDIK

Martxoaren 5, 6 eta 7an, Ikastolan eta Allerru elkarteak antolatuta, alkoholismoari buruzko hitzaldiak izan dira eta bai hitzaldien ondotik elkarriketa interesgarriak ere. Izan ere, gaia egun eguneko dugu; esan zigutenez, alkoholismoa bizioa ez, baizik gaitza omen da; hala ere, gaitz izatera bizioaren bidez aliegatzen dela esango nuke. Eta zenbat eta zenbat jende dabila arratsaldean lantegia utziaz gero zurrutean gaueko hamarrak edo hamaikak bitarte, egunero, jai eta aste? Zergatik edaten du hainbeste jende honek, bizioz, ohituraz, besterik egiten ez dakialako ala besterik egiteko alferkeriaz?

Norbaitek esango du herritarrak elkar ikusteko bide bakarra dela, baina egia hau erdi gezurra da; zer egin dugu orain artean egunero elkarrekin baxoerdiak edanaz; deus ere ez; lehenean segi, edaten.

Makina bat aldiz gure herria sanjuandarrenarekin konparatzen dudanean, baboak ote geran pentsatu izan dut. Jendez gu baino urriago badira ere, ekintzetan gu baino hamaika aldiz gehiago; kirol-elkarteak, kultur-elkarteak, jo eta ke, lanean ari dira; gu berriz, ia orain hamar urte bezalaxe gauden. Oraingo elkarteak sendotzeagatik, edo eta aski ez balira beste berriak sortzeagatik, euskal-kultura alorrean gogor lan egiteagatik eta lezoarren arteko elkartasuna indartzeagatik, pozik, bi sos eman go nituzke.

Hitzaldiak erdaraz izan ziren. Hontan ere ez dakit karramarroak bezala ez ote gabiltzan. Jenderik asko ez zen bildu, ohi bezala.

TABERNAK

Oker ez banago, Lezo guziko tabernak hamabi dira; alegia 375 lezoarrentzat taberna bat gutxi gora behera. Inori interesatzen bazaio, horra hor datoa. Duela gutxi, 4500 omen ginen.

Gero norbaitzuek, txikitoak edatea oso reboluzionarioa dela esango dute, eta astakeria hau ez dut urrutiko entzuna, Lezon bertan baizik.

Gorago aipatzea zera ahaztu zait: Inork alkoholismoa dela-ta, zerbait jakin, konsultatu edo inolako prolemarik balu, Allerruren Liburutegian izango ditu asteartetako arratsaldero «Alcohólicos Anónimos» delako elkartearen sartutako zenbait lezoar (jende miresgarria haxe).

LIBURUTEGIAK

Otsailaren 8an inauguratutako Herri-Liburutegia (?) martxoaren hasieran ireki da lehenengo aldiz;

hilabete osoan euskal-libururik ezin aurki izan omen dute eta horra gure «Herri-Liburutegia» erdal-liburutegia bilakatu. Eskerrak herriko beste liburutegietan euskal-libururik irakur dezakegula, Allerrurenean eta Guraso Elkartearenean, bestela etxez etxe ibili beharko genduke liburu bila.

SISTIAGANEKO PELLO

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Irujo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

ATE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTIA

Nekazariak bildu eta landu egin bear degu

Nekazaritzari buruz gaur asko hitzegiten da. Hitz txukun eta leunak nunahi baina egin, oso gutxi egiten da. Badakigu, nekazaritza joan daneko aspaldian oso bazterturik egon dala. Eta hori zer dala ta?

Asko eta asko dira berari buruz mintzatu diranak, baina oso gutxi bere alde lan egin dutenak. Baserritarrek beraz nola defenditu edo nola eutsi beren interesei?

Gaurko baserritarrek dituen arazo askoren tartean, nagusienetakoak hauxe da: gure on, gure arazoen alde behar bezela kezkatzen dan edo arduratzen dan erakunderik ez izatea.

Hau entzun eta, norbaitek laster esango luke: ez ahal duzue ba goitik jarritako erakunde mordo bat! (Hermandad de Labradores, Jefatura Agronómica, Extensión Agraria edo horrelako hamar edo hamar erakunde izendatuko lituzke). Hoiak danak, esan bezala, ofizialak dira, Gobernuaren mende daudenak.

Beste herrialde batzuetara begiratzen badugu, esate baterako Frantzia, Belgika, Dinamarkara etab., bizi maila aurreratu duten alderdi hoietan, langileak dauden bezala, baserritarrek ere sindikatoetan bilduak edo eratuak daudela ikusiko dugu. Beren erakundeak dituzte. Aipatu ditugun erakunde hauek beren gobernuetatik aske dira, libre dira; beren egitekoa hau da: hango baserritarrek edo nekazariak dituzten problemen alde borroka egitea.

Esate baterako, orain urte batzuk Frantzian gertatu zena hango haragi-salmentan, hau da, salerosketan dirua egiten zala ikusirik,

zenbait kapitalistak Frantziako Gobernuari proposatu zioten berek erakunde bat antolatuz, haragi gehienak bilduko zituztela merkatu batean. Aurrenekoz Gobernuak onartu egin zuen proposamen hori.

Gertakizun honen aurrean Frantziako sindikatoek oso erantzun gogorra eman zuten, berak produzitzen zuten haragiaren prezioak beti bestek jarriak izango zirela lku-siaz eta horrela, kapitalista batzuen mende jartzera zijoaztela.

Ondoren, nekazarien zuzendari ziranak, alkarrekin aztertuz, Frantziako herri eta hiri haundietan haragia komertzializatzeko asmo bat egin eta Gobernuari azaldu zioten. Gobernuak, kapitalisten asmoa baztertu eta nekazarien eskabideak onartu zituen. Eta geroztik, Frantzian Nekazaritza-politikan erabakiren bat hartu behar duenean, nekazarien ordezkariak kontuan hartzen ditu.

Estadu horretan, nekazari erakundeak Gobernuagandik aske dira eta beste horrenbeste gertatzen da beste herri batzutan ere: Holanda, Dinamarka, Belgikan etab.

Eta beste herrialde batzutan nekazariak ere erakundeak baldin badituzte guk ez ahal dugu hemen antzeko zerbaitek behar?

Hemengo erakundeek, gauza zaharri adabaki batzuk jarri beste-rik ez dizkie egiten.

Gaur egun euskal nekazariok dugun arazorik gogorrenetako bat hau dugu: dena bestek zuzendua ego- tea, oraindano geure gauzetan ez agintzea, geure erakunderik ez izatea, horrelako anarkia batean bizitzea.

Eta horrela ez dezakegu inolaz ere jarrai, nahiko berandu da. Era-

kunde bat zergatik behar dugun ikus dezagun, hona hemen zenbait pun- tu:

1. Baserritarrek guralako eta dagozkigun interesak defenditu behar ditugulako.

2. Euskaldunak guralako eta pro- lemei euskaldun bezala erantzun behar diegulako.

3. Sistema kapitalistak zanpa- tuak gauzkalako.

4. Totalitarismo guztiak, bai eko- nomikoak, bai politikoak bai kultu- ra alderdikoak gaitzesten ditugula- ko.

5. Gaurko beharrei erantzun na- hi diegulako: Jakintza, bere zaba- lera guztian; gizarte-bizitza; produ- zio-sistemak; komertzio-bideak; gi- zonaren eta herriaren eskubideak etab.

6. Euskal Herria berri eta gaurkotu behar dugulako.

Hona hemen azaldu, labor-labor gure egoera nolakoa dan, bakoitza pentsatzen has dedin eta ekintza- ra lehen bait lehen jo, beharrezko gauza batzuk zuzentzeko.

Horretarako, organizaturik egon beharra dago. Elkartu beharra dago. Beste toki batzutan egiten dute- na, guk ere egin dezakegu eta egin behar dugu, ez haiek egiten dute- lako, euskal nekazaritzak eskatzen duelako baizik.

Orain bereon jetxi berri digute esnearen prezioa, nahiz eta bizi- modua gora eta gora joan. Uda da- torrela eta ez ahal dira beste gau- za asko garestitutuko? Gauza hauek, nondik, nork, norentzat, zergatik eta nola zuzenduak daude? Jakin be- har genuke. Bil eta landu gaitze- zen, borroka gogor honetan elka- rrekin izan behar dugu.

MURKONDO

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1929'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 40

GAZTEIZ (Vitoria)

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIA

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 41 20 05

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

Bankaetxe on batek arazo asko koponduko dizkizu.

Zenbat eta eskurago orduan eta errezago.

Banco Guipuzcoano

gertuan daukazu, zure zerbitzuan prest eta gogotsu.

ZURETZAT

NONDIK NORA DIEZ-ALEGRIA-REN LIBURUAREN ARRAKASTA?

Jadanik, irakurleak badu, noski, Jose Maria Diez-Alegria-ren liburuaren berri: "Yo creo en la esperanza" (Edit. Española Desclee De Brouwer, Bilbao).

Baina, nondik nora liburu horren arrakasta? Erantzuna garbi dago: batetik, 1973ko jendea minbera deneko puntuan ukitzen du liburuak; bestetik (hau ere jendea minbera deneko puntuarekin herstu lotua), liburuari buruz eliz-buruzagiek hartu duten posturarengatik.

a) Nor dugu baina Diez-Alegria?

Biologiak, ez da gaztetxo buru bero horietakoa. Hirurogei urtetan aurrera doana baizik. Hemeretzi urtetan jesulagun egin zen (Analasuna 251. zenbakiko Armendaritz-ek ezin esanen du jesulagun honetaz bederen oportunitate izan denik). Bere ikasketak egin ondoren, bere bizitza, funtsean, goi-irakaskintzari emanik egin du; batipat. Erromako Gregoriana Unibertsitatean.

Bere azken liburu honetan nabari denez, ez bere bizitza, ez bere pentsakera, ez dira bizipuntu batetan planto eginik gelditu diren horien antzekoak; aldiz, bizia bizitu egin du. Ez da, Euskal Herriko zenbait parajetan esanen lukeenez, "existiu" hutsarekin konformatzeko gizona. Hona, zertzelada bat horren frogarri: espainiar familia burgesean jaioa delarik (eta bi anaia espainiar harmadan goi-goiko mailara helduak direlarik), bera, Jose Maria, Erromako eliz-ofizinetako burokratei astindu handi samarra ematera heldu da. Lekuko, berari buruz hartu duten

ELIZAREN BERRI

jokabidea liburu hau dela eta ez dela.

b) Baina, zer dela eta, horrelako zarata liburu horri buruz?

Elizan, ohitura zen eta legez erabakia, liburuaren bat argitara eman ahal izateko, zensura eskatzekoa: "imprimatur" zeritzaien zensura. Edonori nabari zaio jokamolde horren bitxikeria: herri agintariei askatasuna, e.a. predikatzen zitzaizen bitartean, Eliza barruan ohi zen, askotan, jokabiderik herstuen.

Hona, bada, Diez-Alegria-k ez du iritzi bere liburuaz uztarpe horretatik igaro behar zuenik. Eta "imprimatur" gabe eman du argitara.

Hortik aurrera istiluak eta zenezak! Eta ondorioa ezaguna da: bi urtetarako, Jesusen Lagundia uzteko eskatu diote gure idazleari.

d) Zein da, ordea, egiazko arrazoina liburuaren aurka?

Azaleko arrazoin ofiziala esan dugu zein den: autoreak ez duela onartu zensurarik. Baina, egiazko arrazoina, besterik dela nabaria da. Horren frogarik ere badugu. Hor omen dabil eskuz-esku fotokopian ugarituriko karta bat, honelatsu dioena: "ukatu ezineko orrialde baliotsu eta ederraren ondoan, onik asko egiten ahal" ("sic") dutenen ondoan, baiezta-pen anbiguoak jaulkitzen dira, eta puntu nagusiei buruz; Elizari, kritika, arina eta historia-zentzu gutxiakoa egiten zaio; oinarri axaleko eklesiologia maneiatzen du autoreak...".

Funtsean, beraz, hondo-hondoko

arrazoina, zensurarena baino areago, beste hori da. Hain zuzen, "imprimatur" delako horri; asko eta askotan garrantziarik ematen ez diotenak, mamiaz sumintzean hasten dira lege alderdiari begira. Hemen ere halaxe gertatu da nonbait.

e) Zerk eragin dio, ordea, autoreari "imprimatur" gabe argitara ematera?

Liburuaren hasieran berariz dakarrenez, ez du egin nahi izan liburu akademikorik. Bere fedea aitortu nahi izan du hots handian. Besterik ez. Horrez gero, bere fedea berea duenez gero, ez zaio irudituko horretan beste inoren esku-sartzerik onar ezakeenik... Hori izan da guztia.

Baina, badirudi, zenbait monseñoreri eta antzekori, axolazkoago zaiola fedea matematikazko formulatan ematea, fedea bizitzea baino.

f) Eta mamiaz zer?

Eliza katolikoaren baitan den zenbait pentsamolde eta jokamoldek egurrik asko hartzen du liburuaren zehar. Esaterako, "hasta ahora hemos trabajado por el euskera; en adelante vamos a trabajar por Dios" bere ahotik aterata ahal izan duenak, ez dakit atsegin handiz irakurri izango duen.

Dena den, mamiaz nahiago dut ez mintzatu: narratu besterik ez bait nuke egingo zenbait lerrotan ematen hasita. Liburuaz bera da irakurtzekoa.

Baina, esan dezadan. Ez nuke firmatuko golan alipaturiko isil-

-kartako baiezta-penik. Gehienara, liburuaz irakurtzean sumatu dudana eta "Razón y Fe" aldizkarian Bolado-ren lerroetan ikusi dudana inpresioa aldatuko nuke hona liburuaren kontrako kritika bezala: badirudila bere bizitza egin dituen aurkikundeak berez eta bakarrik egin dituela Diez-Alegria-k; ez du adierazten eboluzio horretan Elizak (elkarteak alegia) berarengan izan duen influentziarik. Akats horretaz emanen nioke aurpegian; baina, koxkortzat dadukat akats hori; eta, batez ere, horixe: bizitzako erru baino areago, redakzio akats bezala ematen dut. Izan ere, bizitza, ageri da, zeharka, Eliza (elkarte) horren influentzia onartzen duenik: egindako kritika eta guzti, eta paradoja bat dela konturatua ere, Elizan jarraitzea erabakitzen bait du bere fedean.

Bestalde, esan dezadan ere, Bolado-k, alipaturiko aldizkarian egiten dion beste zenbait kritika ezezkorekin ez natorrela bat. Banan banan aztertu ezin ditudalarik, mende aldetik ikusten diet akatsa: uste dut, Bolado akademiko mailan ipintzen dela; Alegria, aldiz, bizitza mailan. Eta bi horien artean hautatzekotan, azkenekoarekin geldituko nintzake.

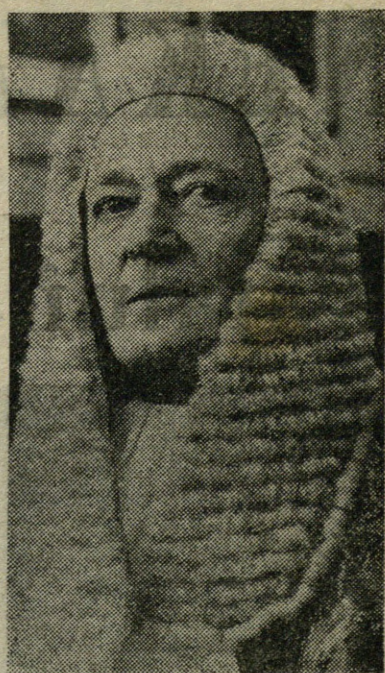
g) Azkenik, zer esan liburuak harrotu duen prolematikaz? "Imprimatur" dela, Eliza baitako obediencia dela, e.a.?

Zenbait aipamen erakarri besterik ez dut eginen.

1. Diez-Alegria-k, guztien gain, kontzientzia ematen du; hori ez da gauza berria Elizaren irakas-kintzan, praktikan txertatzerakoan besterik gertatu bada ere. Hona zer dioten Akinoko Tomasak: "Kontzientziak jardun positiboren bat debekatzen badu, kontzientziari egokitu behar zatzazkio, Elizaren nahiaren kontra bada ere, Elizatik kanpora botako bazaituzte ere; kontzientzia izaki Jainkoaren aginduen bitartekoa" (In IV Sent.).

2. Uste genduen, II Batikanoaz gero, gauzak zerbait aldatuak zirela Elizaren praxian; baina, ikusten denez, gauza ederrak pape-rean ezartzea aisago egiten den gauza da, buruak aldatzea baino. Hona zer dioten Kontzilioak: "Kristauak —klerigo nahiz laikoei— askatasuna ezagutu behar zaie, bai bilakuntza mailan, bai pentsaketan, bai eta —lau-lau eta kementz— norik bere ikusmodua eza-guerazte mailan (Gaudium et spes, 62 zenb.).

3. Hona zer dioten (laburtu egiten dut) arazo hau bera dela eta, Jose Maria Gonzalez Ruiz-ek (Mundo Social, 208 zenb.): Eliz-legeari buruz, postura guztiz "dialektikoa" hartu behar da: onartu,

Legea onartu, zeureganatu, baina jainkotu gabe. Legearen gain, fedea dago.

zeureganatu, baina jainkotu gabe. Legearen gain, eta arbitro bezala, fedea dago. Pablok hau egozten dio judutar teologiari: legea jainkotu egin duela; sasi-jainko, idolo bihurtu duela. Idolatriak, jakina, ez du onartzen, ez askatasunik, ez inoren beregaintasunik. Jainkoa adoratzeko, aldiz, autoaskapena duzu, eta besteekiko ere askapena.

Baina, Elizan, izatez gertatzen dena, zera da: konstatinotar egitura zutik dagoela gure artean: elizalegea idolo bihurtzeko arriskua bere baitan duen egitura alegia.

Egiatzko fededunak, bere eliztar obedienciaz, kasu bakoitzean bereiz egin behar du: Elizan, fedeelekarteak eta konstantinotar egiturazko zein den ikusten saiatuaz. Gauza normala da istiluak gertatzea "eliz-agintearen" eta "fededun kritikoaren" artean, kontzientziaren objektioa gizarteko jauntxo-en kontra doanean.

4. Bukatzeko, esan dezadan, autoreak behar zen tokira jo omen duela, honako galdera hauek eginaz:

—"Ebanjelioaren izpirituaren araberako eta Kontzilioaren argitako" esanekotasuna zertan gelditzen da?

—Zensura legea, "berritu dituzkeen lege positibo" delakoa, zertan gelditzen da?

—Kontzientzia-objektioa, zertan gelditzen da?

Erantzuna, zehatza izan da: "bal-dintzarik gabeko amor-ematea" ala Jesusen Lagunditik kanporatzea eskatu diote.

Halaz guztiz, gure autoreak, eta guk, "itxaropenean sinesten dugu".

AMUNSA

Zure salmentak ugaltu ditezke

Salerosketarako diru laguntza

Zure salmentak era askotara ugaltu ditzakezu. Zure denda aundituaz eta eraberrituz; bertako salgaiak aukeran eta gaurkoak ipini; denda berriak zabaltuz; garaian garaioari begiratuaz; bear den neurrian berrituz... Ots, zure denda gogozkoa eta atsegia izan dedin bearrezkoa duzun guztia eskuratuaz.

Zure denda osatzea, indartzea, aunditzea, dela eta... kezkatu bazaude, zator guregana, bear duzun argitasunik eta laguntzarik jasoko duzu.

SALEROSKETARAKO DIRU LAGUNTZA onurakor eta komenigarri izango zaizu, benetan. Zure kezak uxatzeko asmatu dugun zerbait bait da.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

Donosti'ko Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta aber
Torelavega'ko Perira joan etorriak

Baserriaren alde

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGI
Zator gugana anuntzio honekin eta KANARIAS-en baino merkeago erosiko duzu zure erlojua

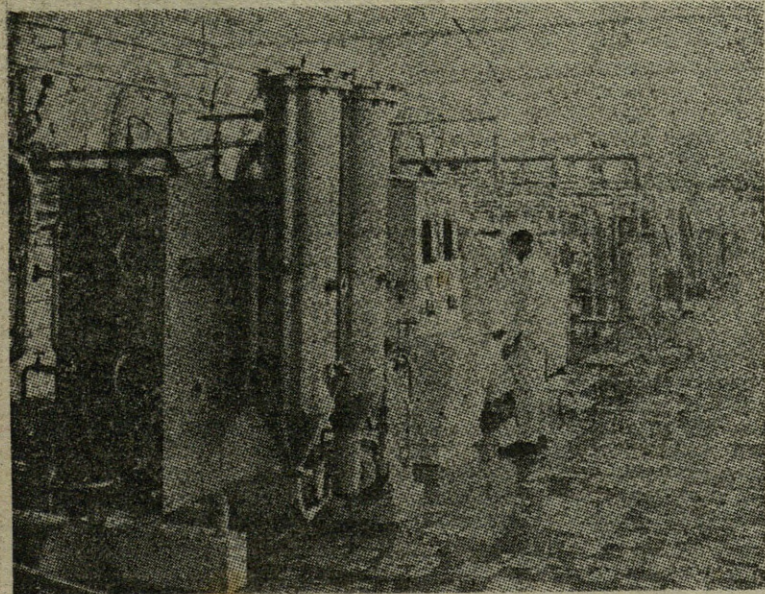
Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

Jose Alkiza

Kataluñako ganaderitza BEKRIAK

Kataluñan badaude aragia eta esnea erosten duten fabrikak

Kataluñako nekazariak ez dira danak ganaduzaleak, are eta gutxiago behi eta zekor, esnea eta aragia egiteki bizi diranak. Bartzelona inguruan, baratza utsetik bizi dira asko, Leridako frutazaleen berri edozeinek entzun du, oillategi galantak ikus ditezke, eta zerritan aurrea doazela esango nuke.

Alere gaur ango behi eta zekorak aipatu nahi nituzke eta aietatik bizimodua ateratzen duten nekazariak; ez Kataluñaz itzegiteagatik, edo besterik ez bezalakoak direlako, auzoko berri jakiteak, etxe gora beherak obeto ikusten lagundu dizaigukelako usteen baizik. Ona emen Soldevila ango albaiteoak jaulki dituen iritziak.

BEHI ARRAZAK

Baserriak gizaldi ontan, badaramazkigu 73 urte, aldaketa aundiak egin ditu, bai behien arrazaren aldetik, bai ganadua gobernatzeko eran, baita behiei etekiña ateratzeari begiratuta ere.

Gaur ez dago Kataluñan bertako behi arrazarik. Garai batean ziran mendiko «pirenaica» edo itsasertzeko «marinera» la zeharo izkutatatu dira, suizekin nahastu direlako. Beste zenbait arraza, gaur ez dira ezagutu ere egiten. Orain «frisona» da nagusi, esne behi pintoa, eta asko arraza purukoak gailera. Urrena suizak, «pardoalpina» deritzaiona, baiña ez ainbeste arraza purua, lehendik bertan zeuden behiekin kruzatua baizik.

Etorkizunari begira ere, bi arraza aiek ikusten dira onentxoan, baiña «frisona» lurralde apaletan esnetarako eta suiza, berriz, goraxeko aragitarako eta esnetarako. Aragitarako bakarrik balio duten arrazei, ez zaie Kataluñan etorkizun aundirik ikusten, non eta mendian eta eskulanik gabe ez dan. Izan ere urtean txahal bat beste etekiñik ez duen behiak, ez du gastu aundirik sorrerazi behar, ezta aundirik eman ere.

ARAZOAK

Kataluñako ganaduzaleek dauzkaten arazoak, bai esnetara soilik, bai aragi eta esnetara jarrita daukanak, beste tokietako modukoak dira.

—Nekazaritzatik ihes egiten du jendeak, edo guk esan ohi dugun bezala: baserriak ustutzen ari dira, batez ere mendi aldean. Oraindik orain ziotenez % 4 bakarrik dira Bartzelonako probintzian nekazaritzatik bizi diranak.

Beste probintzietan orren gutxi ez badira ere, bistan da ez dala

asko izango.

Iru jokabide nagusi artu beharko

dira baserriari eutsi nahi bazaio:

—Baserrian neurria azi. Izan li-

tezke familia batenak edo elkarkeak, baiña nolana ere aurrera iritezko tamañakoak izan beharko dute.

—Zer eta nola produzitu ikasi. Alde batetik ganaduari ondoen datorkion jatena sortzeko eta bestalde, nolako ganaduarekin jokatu, jakin ahal izateko.

—Gizonak eskolatu eta ezi. Askotan esan ohi da gehiago produzitu behar dala: esne gehiago atera, zekor gehiago gizendu, lur berri gehiago eman eta kendu, teknika gehiago erabili, eta abar; baiña ortarako lehenbizi gizonak eskolatu eta ezi behar dira.

Gizonik gabe ez dago baserririk, eta gizon orrek ganadu enpresa bat aurrera ateratzeko kapaz izan behar du. Egia da lana buruz eta tajuz egin behar duela eta lan orri zor zaila bere ordaiña dirutan; baiña azkenean, gizonak bizimodu gustagarri bat egiteko modua lortzen ez bada, alferrik dira gailerrako guztiak.

MENDIA

Mendi askori ez zaio batere etekiñik ateratzen. Bestalde aragia

eskae dugu. Uruti daudelako, kamiflorik ez dagoelako, iflorik bizi nahi ez duen mendi oietan larre behiak bota behar lirake. Bizi ditezela eta egin dezatela urtean txahala. Gero zekor oiek azi eta gizenduko lirake beheko ganadute-gietan.

Gaur Kataluñan zekorrak gizen-tzeko granjak badaude, eta edozein baserrian ere zekor gehiago gizenduko lituzkete; baiña oiña falta, txahalik ez da jaltzen nahi ainbat. Alferrik gaitzen dauden mendi oietan txahalak sortuko balira, premia aundi bat beteko lukete.

SALMENTA

Kataluñan badira aragia eta esnea erosten duten fabrikak. Aragiarekin lan egiten duten industriak, behi aragia kanpotik ekarri behar izaten dute asko; eta berbera gartatzen da, nahiz eta gutxiago, esnearekin: emengo esne etxeak ezin dira bertako esnez osatu. Orregatik ugaltu behar dira behiak, aragia eta esnea emen bertan sor ditezten. Esnea gailera aragia baiña zaillagoa da urrutietatik ekartzen, bide luzean galdu egiten dalako eta karretoak asko kosta.

50garren urtean asita, egazti asko jarri zan Kataluñan; 70 inguruan berriz, zeria ugaltu da erruz. Behiek ordea, ez dute olako ugaltmenik izan oraindik.

Zergatik ote? Erregadiorik ez dagoelako, noski. Behiak belarra behar du. Ezin ditek kanpotik ekartzen dan pentsu utsez janaritu. Ezin da belarra urrutitik ekarri. Behiak dauden tokian bertan sortu behar da aientzat belarra, karretoak izugarri garestituko luketa.

Kataluñan emen bizi diran ganaduak mantentzeko behar dan % 60 janari bakarrik sortzen da, gailerrakoa kanpotik ekartzen da. Baiña ohar gaitzen ontaz: kanpotik datorren janari ori pentsua da edo alea behintzat. Orregatik ugaltu dira oilloak eta zerriak, pentsu utsez mantendu ditezkeelako. Behiak ugaltzeko, ordea, ez da nahikoa ori eta erregadioak jarri beharrenean gaude, belarra emen bertan sortzeko.

Behi aragia eta esnea bertan sortzeko bi gauza dauzkagu egin beharrik: mendietan larrebehia jarrri eta soro edo belardi izan ditezken tokietan erregadioak.

Iñork bizi nahi ez duen mendi oietan larre behiak bota behar lirake

ALBAITERUEN ELKARTEAK 50 URTE

Aurten bere urrezko estaiak ospatzeko asmotan da Espainako albaite-ruen elkarteak. Lehenagotik ba omen ziran probintzietan bertako albaite-ruen elkarteak batzuk baiña 1922garren urtean sortu zuten Espainia guziko albaite-ruena. Mundu guztikoena, berriz, 1959garren urtean jaia zan Madriden, nondinahi albaite-ruen egin zuten amaseigarren batzarrean.

Albaite-rua behia gaitzeko ekarrazten dugun gizona da guretzat, baiña baditu eginkizun gehiago ere gizarrean. Salgai jarri aurretik janariak onal eta sano dauden begiratzeko, aundienetako bat. Gaur pentsu etxeetan enpleatuak ere asko izan behar dute.

Ganaduak nola gobernatu eta gaitzeko ez ditezten zer egin galdetza asi da zenbait baserriar; ez al lioke ori albaite-ruen erakutsi behar? Bestalde, emengoak behintzat duten eraketa: igoal, bakoitzak bere barrutia, eta abar, ez al daude modatik paseak?

Urrezko estaiak ospatzeko, eraberritzeko eta gizarreari eta baserri-rrari egiten dioten zerbitzua obetzeko izan dedilla, eskatuko genieke.

IPARRAMERIKAREN ITXAROPENA, NEKAZARITZA

Iparrameriketa da munduan industriarik gehien duen nazioa, alare etorkizunari buruz nekazaritzak bakarrik salba omen dezake. Ala esan du Sutherland jakintsuak itzaldi batean:

“Iparramerika zan nagusi orain arte altzairua eta eletronika tresnak sortzen baiña nagusitza ori gaitzen ari da. European, auto eta abar, gero eta ibilgailu gehiago egiten dituzte eta abioliak egiteko industria indartzen ari da.

Ori batetik, bestetik berriz, bertako burni eta indar iturriak agortzen ari zaizkigu eta urte asko baiña lehen, kanpotik askoz gaur gehiago erosten, asi beharko dugu.

Ordainetan zer bidal atzerria?

Mardula da eta emankorra Iparrameriketako lurra, antiguleko era zaharrean baneatuta ere, bere 210 milloi pertsonak mantendu ditzake eta gailera kanpora bialtzeko zerbitzu sobratu. Oraingo ongarri, xomorro gaitzeko botika, makineria eta azi apartekin, baita amar aldiz gehiago ere.

Nekazaritza aurreratzea da beraz, nazioaren salbazio bakarra emendik 20 edo 40 urtera begira”.

Zenbait aitonek bere bizitzan ainbeste baserri ustutzen ikusita esaten du: baserrian ez du inork ari nahi, danak kalera doaz, baiña gero ere burnirik ezin jango dugu eta lurrean inork egiten ez badu nondik jan?

—Ez ikaratu aitona, amerikanoek mantenduko gaituzte.

GARAGARRA ZANPATUTA EMATEA OBE

Ausnarrean egiten duten animalien janaria belarra da, baiña edozeinek daki belarrarekin bakarrik zekorra nekez gizentzen dala eta behiak ez duela esne askorik ematen. Ortarako pentsua eman behar zaio eta pentsutan asko erabiltzen dan alea, garagarra da.

Garagar alea osorik ematen badiotzu, osorik egiten du behiak eta ori zumorik eta probetxurik kendu ez dion seiñalea da. Bizpahiru putkatan txikituta ematea obe, baiña alere ez du behar bezala aprobe-txatzen. Irinduta eman ezkerro berriz, sudur zuloetatik sartzen zaio autsa eta arnas bideak, zikindu eta ondatu dizaizkioke. Okerragoa oraindik, iriña ez du behar bezala dijeritzen eta ortik sabeleko gaitzak etor lezikioke.

Onena zanpatuta ematea da, osorik baiña azala ez ezik mamia ere agerian duela, iristen baitzaio ausnartokira, eta orduan, daukan sumegutia errez kentzen dio behiak eta probetxu on egiten dio.

Sagardoa egiteko sagarra “jo” egiten da, ez txikitu. Ala egiten zuten behintzat gure zaharrek eta oraindik ere ala esaten da.

Orain mazoa artu eta zanpa-zanpa garagarra jotzen asi behar ete dugu?

LAGUNTZARIK NAHI EZ?

Ona emen zer azaldu dan Nafarroako periodiku batean:

“Nekazari eta ganaduzaleok ez dugu dirua ematerik nahi, teoriz ematen dizkiguten dirulaguntza oiek, lehendik geurok ongi pagatuak baitira, makineri ongarri eta pentsugailu erosten, erasten dizkiguten kontribuziotan.

Gure baserriak orain baiña diru gehiago irabazteko moduan jartzeke zer egin behar dugun erakutsiko diguten gizonak nahi ditugu aldemenen. Gure etxera etorrita an zer dagoen gaizki eta zer obetu behar dan esango digutenak, gure lurretan zer egin ditekien edo ganaduekin nola jokatu albo-albotik erakutsiko digutenak, teoriz au edo ori egin behar zenduteke esaten, errez baita, eta oko kontuekin aspertuta gaude”.

Ez dira edozein nekazari oiek, merezi lukete berek nahi duten bema-laguntzea.

FIMA-73

Zaragozako “Feria técnica internacional de maquinaria agrícola” adierazten dute letra oiek. Munduko edozein naziotako makineria etorriko da feria ortara, baita nonahiko jendea ere makinak ikusi ikasi eta erostera. Gaur egunean makinaz egiten dira lanik gehienak, danak ez bada ere. Zu ere joan zintezke eta etxerako moduko makinarik ikusten baduzu, erosi eta ekarri. Zaragozan da feria ori aste ontatik asita.

Besteak beste Zabalegiko maixuak joatekoak dira baserriar talde batekin. Autoa artu eta Zaragozara joan-etorri bat egitea ere ez da beste munduko gauza.

Zabalegi aipatu dugun ezkerro esan dezagun au ere: Zaragoza Aragoi eta Errioxako aurrezki kutxen babesean, zazpi “escuelas familiares agrarias” sortu direla alde aietan eta oraindik gehiago sortzeko asmotan dabilzala, ots, gure Zabalegiren moduko eskolak baserriko nekak mutillentzat.

Bukatu ote da, baserrian lan egiteko ez dagoela eskola ikasi beharrik, pentsatzen zan garaia? Edo oraindik ba ote dira, eskola ikasi ezkerro alde egingo dien bildurrez, maiorazkoa inora ez ateratzea obe dala, uste duten gurasoak?